

Uzmanlık Tezleri Serisi No: 191

REKABET KURUMU

REKABET HUKUKU
PERSPEKTİFİNDEN SİGORTA
SEKTÖRÜNDEKİ
İŞBİRLİKLERİ

DAMLA YAZ

REKABET HUKUKU PERSPEKTİFİNDEN SİGORTA SEKTÖRÜNDEKİ İŞBİRLİKLERİ

DAMLA YAZ

Temmuz 2022

©Bu eserin tüm telif hakları
Rekabet Kurumuna aittir. 2022

Baskı, Temmuz 2022
Rekabet Kurumu-ANKARA

Bu kitapta öne sürülen fikirler eserin yazarına aittir;
Rekabet Kurumunun görüşlerini yansıtmaz.

Bu tez, Rekabet Kurumu Başkan Yardımcısı Ferhat TOPKAYA, Rekabet Kurumu Başkan Yardımcısı Faik Metin TİRYAKİ, I. Denetim ve Uygulama Dairesi Başkanı Hatice YAVUZ, IV. Denetim ve Uygulama Dairesi Başkanı Recep GÜNDÜZ, II. Denetim ve Uygulama Dairesi Başkan Yardımcısı Vekili Burak BÜYÜKKUŞOĞLU'ndan oluşan Tez Değerlendirme Heyeti tarafından 20 Ocak 2021 tarihinde yürütülen Tez Savunma Toplantısı sonucunda yeterli ve başarılı kabul edilmiştir. Tez yazarı Damla YAZ, 08.03.2021 tarihinde yapılan Yeterlik Sınavında başarılı olmuş ve Başkanlık Makamının 30.03.2021 tarih ve 23334 sayılı onayı ile Rekabet Uzmanı olarak atanmıştır.

YAYIN NO

374

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
GİRİŞ	1

BÖLÜM 1

GENEL OLARAK SİGORTA SEKTÖRÜ

1.1. Sigorta Kavramı	3
1.2. Sigorta Türleri	4
1.3. Sigorta İlişkisindeki Aktörler	5
1.3.1. Sigortacı.....	5
1.3.2. Sigorta Ettiren/Sigortalı.....	5
1.3.3. Sigorta Aracısı	5
1.3.4. Reasürör.....	8

BÖLÜM 2

SİGORTA SEKTÖRÜNDEKİ İŞBİRLİKLERİ

2.1. Büyük Kapsamlı Riskler	9
2.2. Riskin Dağıtılması Yöntemleri	12
2.3. Havuz Kurma Yoluyla Hayata Geçirilen İşbirlikleri.....	15
2.3.1. Havuzların Kuruluşu, Özellikleri ve Çeşitleri.....	15
2.3.2. AB ve Diğer Ülke Uygulamaları.....	18
2.3.3. Türkiye Uygulaması	21
2.4. İşlem Özelindeki İşbirlikleri	25
2.4.1. İhtiyari Reasürans İşlemleri.....	26
2.4.2. Koasürans İşlemleri.....	28
2.4.2.1. Açık Koasürans (Birlikte Sigorta, Müşterek Sigorta)	28
2.4.2.2. Türkiye'ye Özgü Bir Uygulama: Kapalı Koasürans	29

BÖLÜM 3
SİGORTA SEKTÖRÜNDEKİ İŞBİRLİKLERİNİN REKABET HUKUKU
AÇISINDAN İNCELENMESİ

3.1. Sigorta Sektöründe Rekabet Hukuku Uygulamalarının Gelişimi	31
3.1.1. ABD Uygulaması	32
3.1.2. AB Uygulaması	36
3.2. İşbirliklerinin Sigorta Grup Muafiyeti Kapsamında İncelenmesi.....	40
3.2.1. Sigorta Grup Muafiyetinin AB'deki Gelişimi	40
3.2.2. Türkiye Uygulaması	44
3.3. İşbirliklerinin Bilgi Değişimi Kapsamında İncelenmesi.....	50
3.3.1. Rekabet Hukukunda Genel Olarak Bilgi Değişimi	50
3.3.2. Havuzlar ve Koasürans Anlaşmaları Yoluyla Gerçekleşen Bilgi Değişimi	52
3.3.3. İhtiyari Reasürans Anlaşmaları Yoluyla Gerçekleşen Bilgi Değişimi	59
3.3.4. Brokerler Aracılığıyla Gerçekleşen Bilgi Değişimi	59
SONUÇ	61
ABSTRACT	63
KAYNAKÇA	64

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABAD	: Avrupa Birliği Adalet Divanı
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ABİDA	: Avrupa Birliğinin İşleyişine Dair Anlaşma
A.g.k.	: Adı geçen karar/kaynak
bkz.	: bakınız
dn.	: dipnot
CEA	: Kaliforniya Deprem Kurumu (California Earthquake Authority)
DOJ	: ABD Adalet Bakanlığı (Department of Justice)
EC	: Avrupa Komisyonu (European Commission)
E.T.	: Erişim Tarihi
in.	: içinde
Komisyon	: Avrupa Komisyonu
Kurul	: Rekabet Kurulu
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organization for Economic Cooperation and Development)
O.J.	: AB Resmi Gazetesi (Official Journal)
para.	: paragraf
s.	: sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMTB	: Türkiye Motorlu Taşıtlar Bürosu
TSB	: Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği
v.	: versus
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri/ve devamı
vs.	: vesaire

GİRİŞ

İnsanoğlunun geçirdiği sosyolojik, teknolojik ve ekonomik evrim sonucunda günlük yaşamın kolaylaşmasına bağlı olarak, bireylerin beden bütünlüğüne ve malvarlığına karşı oluşan tehlikeler artmıştır. Bu tehlikeler sosyolojik ve kriminolojik kaynaklı olan hırsızlık, kundakçılık, kazalar şeklinde ortaya çıkabileceği gibi, dünyanın tabii olduğu fiziki şartlardan kaynaklı olan doğal afetler veya ekonomik değişimlere bağlı enflasyon vb. risklerden de kaynaklanabilmektedir (Ulaş 2002, 3). Bu olayların sonucunda ise, kişiler veya ticari işletmeler için katlanması zor masraflar ortaya çıkabilmektedir. Esasen sigorta kavramı da, bu çeşitli tehlikeler sonucunda karşılaşılabilecek zararlara karşı korunma ihtiyacından ortaya çıkmıştır. Bir başka ifadeyle, bu tür olaylar sonucunda uğranılabilecek zararları karşılıklı yardım esasına dayanarak giderme düşüncesi sigorta sistemini doğurmuştur (Çeker 2011, 1). Sigorta, riski aktararak karşılaşılan risklerin çok sayıda polişe sahibi tarafından paylaşılmasını sağlamakta ve böylelikle ortaya çıkan zarar, aynı ya da benzer riske maruz kalma ihtimali olan diğer sigortalılardan da tahsil edilen primlerle karşılanmış olmaktadır (Kubilay 2003, 11).

Sigorta terimi, İtalyancadaki *sicurta* kelimesinden dilimize yerleşmiştir (Bilgen 2017, 3; TDK). Sigorta, riskin gerçekleşmesinden doğacak ekonomik zararın olumsuz etkisinden sigorta dayanışmasına katılanları korumak amacıyla yapılan risk yönetimi olarak tanımlanabilmektedir (Uralcan 2011, 21).

Riski aktarmanın en ucuz yöntemi olan sigorta, riskin çok sayıda kişi tarafından paylaşılmasını sağlayarak, sigorta yaptırımlarının risklerini ucuza aktarmalarını mümkün kılmaktadır (Kubilay 2003, 11). Bu şekilde milli gelirin kaynağı olan sermaye ve emeğin korunmasını sağlayan sigorta, ülke ekonomisine de katkıda bulunmaktadır. Sigortanın bireylerin yanı sıra ticari işletmeler için de önemi göz

ardı edilmemelidir. Zira sigorta edilmemiş değerler üzerinde oluşacak bir hasarın işletmeyi tamamen ticari hayattan silebilmesi mümkündür (Çeker 2011, 3).

Kişilere ya da ticari işletmelere yönelik nispeten küçük risklerin yanında terör, afet vb. çok daha büyük risklerin de sigortalanması gerekmektedir. Örneğin, bir enerji santralının faaliyetini gerçekleştirmesi için gerekli olan sigortanın kapsayacağı riskle daha küçük bir işletmenin maruz kalacağı risk aynı olmayacaktır. Bu büyük riskleri üzerlerinde tutmak istemeyen ya da tutmaları mümkün olmayan sigorta şirketleri yurt içinde veya dışında başka sigorta ya da reasürans şirketlerine risklerini devretmek suretiyle riski dağıtmaktadır (Kubilay 2003, 11). Riski dağıtmanın bir başka yolu da, havuz kurarak riski tüm havuz katılımcılarına yaymaktır. Bahse konu yöntemler esasen, büyük kapsamlı risklere teminat sağlanabilmesi için aynı seviyedeki ya da dikey seviyedeki teşebbüsler arasında kurulan bir tür işbirliği¹ olarak kabul edilebilecektir. Teşebbüsler arasındaki bu işbirlikleri ise, rekabet hukukunun alanına girebilmektedir.

Bu çalışma kapsamında sigorta şirketlerinin büyük riskleri teminat altına almak için aralarında oluşturdukları işbirliklerinin neler olduğu ortaya konulacak ve bu işbirlikleri rekabet hukuku açısından incelenecektir. Bu inceleme yapılırken Türkiye uygulamasının yanı sıra uluslararası alandaki uygulamalar da değerlendirilecek; Türk ve yabancı rekabet otoritelerinin kararları üzerinde durulacaktır.

Çalışmanın birinci bölümünde öncelikle sigorta sektörünün işleyişini anlamak adına sigorta türleri, sektördeki aktörler ve bu aktörler arasındaki ilişkiler açıklanacak, ikinci bölümde sigorta şirketleri arasındaki işbirliklerinin sonucu olarak ortaya çıkan havuz ve koasürans/reasürans işlemleri incelenecek, son bölümde ise bu işbirlikleri rekabet hukuku açısından değerlendirilerek söz konusu işbirliklerinin sakıncaları ve faydaları örnek kararlardan yararlanılarak ortaya konulacaktır.

---

¹ Burada ve çalışmanın ilerleyen kısımlarında bahsi geçen işbirliği kavramı rekabet hukuku alanındaki anlamıyla değil, genel anlamıyla kullanılmaktadır.

BÖLÜM 1

GENEL OLARAK SİGORTA SEKTÖRÜ

Sigorta sektörünü anlamak, sektörün kendine özgü terimleri ve karmaşık yapısı nedeniyle kimi zaman oldukça güç olabilmektedir. Bu nedenle sigorta sektöründeki işbirliklerini rekabet hukuku açısından irdelemeden önce, sektördeki aktörlerin ve bu aktörler arasındaki ilişkinin ortaya konulması önem taşımaktadır. Dolayısıyla bu bölümde, öncelikle sigorta kavramından kısaca bahsedildikten sonra, sigorta sektöründe yer alan aktörler ve sigorta türleri üzerinde durulacaktır.

1.1. Sigorta Kavramı

Sigorta, kişilerin uğrayacakları hasarın tazminini paylaşma ihtiyacından ortaya çıkmıştır. Sigorta, Avrupa Komisyonu'nun (Komisyon) Avrupa Sigorta Sektörü Raporu'nda², sigortayı satın alan kişilerin aktiviteleriyle alakalı risklerin bir kısmını sigorta şirketlerine aktarmalarına yarayan bir risk dağıtım mekanizması olarak nitelendirilmiştir. Sigortanın tanımı, Açıklamalı Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü'nde (Sözlük)³ aşağıdaki şekilde yapılmıştır:

Sigorta, aynı türden tehlikeyle karşı karşıya olan kişilerden belirli bir miktar para ödemesi yoluyla toplanan tutarın, sadece o tehlikenin gerçekleşmesi sonucu fiilen zarara uğrayanların zararını karşılamada kullanıldığı bir risk transfer sistemidir.

Sigorta aracılığıyla gelecekte gerçekleşme ihtimali olan kayıpların belirsiz olan maliyeti, makul seviyedeki sigorta primleriyle karşılanmış olmaktadır. Sigorta yapılmasının temelindeki mantık “azınlığın kaybının çoğunluğun cebindeki paradan ödenmesi”dir. Sigorta şirketleri, bu hizmeti sağlayabilmek

---

² “Inquiry into the European Business Insurance Sector Pursuant to Article 17 of Regulation 1/2003”, Interim Report, January 2007, Brüksel.

³ Anılan Sözlük 2004 yılında Milli Reasürans T. A. Ş. tarafından yayımlanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. s. 148.

için müşterilerinden oluşan geniş bir portföy oluşturarak sigorta primlerinin sigortalanan riske oranla daha az tutarda olmasını sağlamakta ve bu şekilde tüketici refahını artırmaktadırlar (EC 2007a, 16).

Sigorta ilişkisi, sigortacı ile sigorta ettiren arasında akdedilen sigorta sözleşmesi ile kurulmaktadır. Sigorta sözleşmesi 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) 1401. maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir:

Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir.

1.2. Sigorta Türleri

Sigortalar çeşitli ayrımlara tabi tutulmaktadır. Sigorta, öncelikle sosyal sigorta ve özel sigorta olarak ikiye ayrılmaktadır. Sosyal sigortalar, belirli statüde bulunan kişileri kamu yararı gereğince kanunla sigorta teminatı kapsamına almaktadır⁴. Özel sigortalar ise, kişilerin özel hukuk hükümlerine göre ekonomik ya da bedeni menfaatlerini teminat altına almak için yaptırdıkları sigortalardır (Kubilay 2003, 4).

Özel sigortalar, kendi içinde hayat sigortaları ve hayat dışı sigortalar olmak üzere iki ana bransa ayrılmaktadır. Hayat sigortaları ile kaza veya hastalık sonucu ölüme ya da maluliyete ve emekliliğe karşı teminat verilmektedir. Hayat dışı sigortalarda, kişilerin maddi varlıklarını tehdit eden ve parayla ölçülebilen risklere karşı güvence sağlamaktadır. Sorumluluk, yangın, hukuki koruma, taşımacılık gibi branşlar bu kapsamdadır.

Özel sigortalar genellikle gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bununla birlikte belirli bir rizikoya uğrayanların güvence altına alınması için bazı sigortaların yapılması yasal olarak zorunlu tutulmaktadır. Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası), Yeşil Kart Sigortası ve Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası zorunlu sigortalara örnek teşkil etmektedir (Orhaner 2013, 81-82).

---

⁴ Örneğin, çalışanlar için yaptırılan genel sağlık sigortası sosyal sigortadır.

1.3. Sigorta İlişkisindeki Aktörler

1.3.1. Sigortacı

Sigortacı; ruhsat alarak sigortacılık faaliyetinde bulunan, sigorta ettiren ya da sigortalının maruz kalabileceği riske prim karşılığında güvence veren risk taşıyıcısıdır (Keskin 2017, 37). 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun (SK) 5. maddesine göre, sigorta şirketleri faaliyet göstermek istedikleri her bir sigorta branşı için Hazine ve Maliye Bakanlığı'ndan ruhsat almak zorundadırlar. Ayrıca sigorta şirketleri hayat ya da hayat dışı sigorta gruplarından yalnızca birinde faaliyet gösterebilmektedirler⁵.

1.3.2. Sigorta Ettiren/Sigortalı

Sigorta ettiren/sigortalı, taşıdığı riskle ilgili olası ekonomik kaybını, belirli bir prim karşılığında sigortacıya güvence altına aldırarak kişi ya da kuruluştur (Uralcan 2011, 94). Sigorta ettiren ile sigortalı genellikle aynı kişidir. Sigorta sözleşmesi kimin ekonomik çıkarlarını güvence altına alıyorsa, o kişi sigortalıdır. Ancak sigortayı, sigortalıdan başka bir kişi yaptırmışsa, sigorta sözleşmesinden doğan borcun yükümlüsü sigorta ettirendir⁶ (Orhaner 2013, 62).

1.3.3. Sigorta Aracısı

Sigorta şirketleri, ürünlerini doğrudan pazarlama yoluyla internet, telefon, satış ofisi gibi kendi dağıtım kanalları üzerinden satabilmektedir. Sigortacı, soyut bir kavram olan "güvence"yi satmaktadır. Sigorta şirketleri ürünlerini potansiyel müşterilerinin gereksinimleri, gelir düzeyi, demografik özellikleriyle uyumlu olarak sunmak durumundadır. Bu doğrultuda, sigorta şirketlerinin satış, üretim, hasar takibi, risk ve hasar hakkında bilgi sahibi olmak ve gerektiğinde müşteriye ulaşabilecek yakınlıkta olmak amacıyla sigorta aracılardan yararlanması söz konusu olabilmektedir (Uralcan 2011, 105).

Daha karmaşık olan sigorta ürünleri bakımından müşteriler; ihtiyaçları olabilecek teminatları, piyasada önerilen hangi teminatın şart ve koşullarının uygun olduğunu, rakip tekliflerin farklarını ve sigortacının satın alınan riski karşılama gücü olup olmadığını değerlendirmekte yetersiz kalabilmektedirler

⁵ Sigorta branşları SK'nin 5. maddesi ve buna ilişkin olarak 11.07.2007 tarihli ve 26579 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2007/1 sayılı Sigorta Branşlarına İlişkin Tebliğ'de düzenlenmiştir.

⁶ Örneğin; çocuğunun hayatı için hayat sigortası yaptıran anne sigorta ettiren iken, çocuk sigortalıdır.

(EC 2007a, 89). Bu nedenle müşteriler de sigorta ilişkisinin kurulması sırasında aracıya ihtiyaç duyabilmektedir. Dolayısıyla araçlar hem sigorta şirketlerinin satış yapmasını hem de müşterilerin istedikleri sigorta ürününe ulaşmasını sağlamaktadır.

Sigorta aracıları; sigortacı ya da sigorta ettiren sıfatını haiz olmaksızın, sigorta şirketi veya sigorta sözleşmesi akdetmek isteyen kimse ile arasındaki hukuki ilişkiden kaynaklanan yetkiye dayanarak bir ücret karşılığında sigorta sözleşmelerinin akdine yönelik hazırlık çalışması yapan ve/veya akdeden ve gerektiğinde sözleşmeden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesi ve hakların elde edilmesi hususunda yardımcı olan gerçek ya da tüzel kişilerdir (Yazıcıoğlu 2010, 2). Sigorta aracıları, esasen acente ve broker olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Sigorta acentesi, SK'nin 2. maddesinin (I) bendi uyarınca;

Ticarî mümessil, ticarî vekil, satış memuru veya müstahdem gibi tâbi bir sıfatı olmaksızın bir sözleşmeye dayanarak muayyen bir yer veya bölge içinde daimî bir surette sigorta şirketlerinin nam ve hesabına sigorta sözleşmelerine aracılık etmeyi veya bunları sigorta şirketleri adına yapmayı meslek edinen, sözleşmenin akdinden önce hazırlık çalışmalarını yürüten ve sözleşmenin uygulanması ile tazminatın ödenmesinde yardımcı olan kişi

olarak tanımlanmıştır. Bu tanımdan yola çıkarak sigorta acentesinin unsurları şu şekilde ortaya koyulabilecektir: sigorta şirketinden bağımsız olunması, acentelik ilişkisinin bir sözleşmeye dayanması, acentenin belirli bir yer veya bölge içinde faaliyette bulunması, acentelik faaliyetinin sürekli olması, acenteliği meslek edinmesi, sigorta şirketini ilgilendiren sözleşmelerde aracılık etmesi veya sigorta şirketi adına sözleşme yapması (Kayıhan 2008, 47). Sigorta acenteleri, sigorta yaptırmak isteyenlerle sigorta şirketi adına görüşme yapmanın yanı sıra yetkisi kapsamında sigorta poliçesi veya teminat belgesi düzenlemek, prim toplamak, hasar halinde sigorta ettirene danışmanlık yapmak ve bir miktara kadar hasar ödemek gibi hizmetlerde bulunmaktadır (Narbay ve Güllüce 2016, 1975).

Sigorta aracılarından bir diğeri olan broker ise SK'nin 2. maddesinin (d) bendinde şöyle tanımlanmıştır:

Sigorta veya reasürans sözleşmesi yaptırmak isteyenleri temsil ederek, bu sözleşmelerin yapılacağı şirketlerin seçiminde tamamen tarafsız ve bağımsız davranarak ve teminat almak isteyen kişilerin hak ve menfaatlerini gözeterek sözleşmelerin akdinden önceki hazırlık çalışmalarını yürütmeyi ve gerektiğinde sözleşmelerin uygulanmasında veya tazminatın tahsilinde yardımcı olmayı meslek edinen kişi.

Sigorta ve Reasürans Brokerliği Yönetmeliği'ne göre brokerler sigorta ve/veya reasürans⁷ brokerliği alanlarında faaliyet gösterebilmektedir. Sigorta brokerinin faaliyetinin temelinde sigorta yaptırmak isteyen müşterisinin ihtiyaçları doğrultusunda sigorta sözleşmesinin kurulmasını sağlamak bulunmaktadır. Broker, temsilci sıfatıyla gerekli araştırmaları yaparak müşterisinin adına ve hesabına sigorta şirketleriyle pazarlık yapmak suretiyle uygun sözleşme şartlarını oluşturup, yetkisi dâhilindeyse sözleşmeyi bizzat imzalayabilmektedir (Özdamar 2008, 532-533). Sigorta brokerleri acentelerin aksine herhangi bir sigorta şirketine bağlı olmadıklarından müşterilerinin daha geniş bir sigortacı portföyünden seçim yapmalarını sağlamaktadırlar (EC 2007a, 29). Sigorta brokerinin görevi, risk durumunu ve müşterisinin ihtiyaçlarını analiz ederek piyasayı taramak ve sigorta şirketlerinin yetenek, kapasite, risk iştahı ve finansal gücüne bakarak riski sigortalayabilecek sigorta şirketlerini belirleyerek, müşterisinin en uygun teklifi seçmesine yardımcı olmaktır. Brokerler böylelikle taraflar arasındaki bilgi asimetrisini de azaltmaktadırlar (EC 2016, 35). Sigorta brokeri, bu yönüyle hem sigorta şirketi için bir dağıtım kanalı olarak hem de müşterisi için danışman sıfatıyla ikili bir rol üstlenmektedir (EC 2007a, 102).

Reasürans brokeri ise sigorta şirketini temsil eden ve reasürans şirketinin seçiminde tarafsız ve bağımsız davranmak suretiyle reasürans sözleşmelerinin kurulmasını sağlayan gerçek ya da tüzel kişilerdir. Reasürans brokeri, gerekirse reasürans sözleşmelerinin uygulanmasında ve tazminatın ödenmesinde müşterilerine yardımcı olmaktadır (Kubilay 2003, 258).

Bununla birlikte her ne kadar SK'de yer verilmemiş olsa da sigorta ürünleri satan bankaları da sigorta aracısı olarak nitelendirmek mümkündür. Sigorta ürünlerinin bir diğer dağıtım kanalı olan bankalar, sigorta şirketlerinin ürünlerini sattıkları takdirde sigorta aracısı olarak kabul edilebilirler. Banka sigortacılığı (*bankasürans*), bir sigorta şirketinin banka şubeleriyle yaptığı işbirliği sonucunda o bankanın ya da bankaların hem bireysel hem de ticari ve kurumsal müşterilerine ulaşarak sigorta ürünlerini ve hizmetlerini sunmasıdır (Gümüş ve Uzun 2012, 79). Mali piyasaların tüm dünyada geçirdiği yapısal değişikliklere bağlı olarak bankalar ve diğer finans kuruluşları genellikle kurmuş ya da almış oldukları sigorta şirketlerinin faaliyetleri kapsamında sigorta satışı yapmaktadırlar (Sözlük,

---

⁷ Reasürans hakkındaki açıklamalar için bkz. s. 8.

29). Bankaların sigorta şirketlerinin acentesi olmanın yanında, kendilerine bağlı bir broker şirketi kurarak farklı sigortacılarla çalışmak suretiyle broker olarak faaliyet göstermesi de mümkündür (EC 2007a, 32).

1.3.4. Reasürör

Sigortacı üstlendiği risklerin tamamını kendi üzerinde tutması mümkün olmadığından, bu riski devretmek isteyecektir. Reasürans, sigortacının sigorta ettirenden kendi üzerine aldığı riskin başka bir sigortacıya (reasürör) kısmen ya da tamamen devredilmesidir (Mcgee 2006, 609). Dolayısıyla reasürans, bir nevi sigortacının sorumluluğunun sigortalanmasıdır (Keskin 2017, 305). Sigortalıya karşı üstlendiği sorumluluğun bir kısmını ya da tamamını reasürans yoluyla devreden sigorta şirketine “sedan şirket”, poliçeden doğan sorumluluğun bir kısmını sedandan reasürans yoluyla devralan şirkete ise “reasürör” denilmektedir. Sigorta şirketleri de diğer sigorta şirketlerinden reasürans kabul edebilecekleri gibi sırf reasürans kabul etmek için kurulmuş şirketler de vardır (Nomer ve Yunak 2003, 7). Reasürans TTK’nın 1403. maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir:

Sigortacı, sigorta ettiği menfaati, dilediği şartlarla, tekrar sigorta ettirebilir.

Reasürans, sigortacının, sigorta ettirene karşı borç ve yükümlülüklerini ortadan kaldırmaz; sigorta ettirene, tekrar sigorta yapana karşı, doğrudan dava açmak ve istemde bulunma haklarını vermez.

Reasürans yoluyla devralınan riskin de tekrar başka bir şirkete devredilmesi mümkündür. Reasürans yoluyla devralınan sorumluluğun kısmen ya da tamamen başka bir şirkete devredilmesine “retrosesyon” adı verilmektedir (Nomer ve Yunak 2003, 7).

Reasürans yoluyla riskin dağılması sağlanarak, sigorta şirketlerinin öz kaynakları korunmakta ve böylece risklerin türü ve miktarı yönünden daha serbest hareket etme imkânları olmaktadır (Kubilay 2003, 168).

BÖLÜM 2

SİGORTA SEKTÖRÜNDEKİ İŞBİRLİKLERİ

Çalışmanın önceki kısımlarında bahsedildiği üzere sigorta şirketleri tek başlarına teminat sağlayamadıkları büyük kapsamlı risklerin sigortalanması için çeşitli işbirliklerine başvurmaktadırlar. Bu bölümde ise sigorta şirketlerinin tek başlarına teminat sağlayamadıkları büyük kapsamlı risklerden kastedilenin ne olduğu, bu riskleri teminat altına almak için oluşturulan işbirliklerinin çeşitleri, neden bu tür işbirliklerine ihtiyaç duyulduğu ve bu işbirliklerinin özellikleri üzerinde durulacak; son olarak bu işbirliklerine çeşitli örnekler verilecektir.

2.1. Büyük Kapsamlı Riskler

Büyük kapsamlı risk kavramı en genel haliyle, bir sigorta şirketi tarafından üstlenilmesi mümkün olmayan riskleri tanımlamak üzere kullanılmaktadır. Büyük riskin tanımı yapılırken net bir kriter belirlemek mümkün değildir. Zira bir sigorta şirketi için tek başına taşıyamayacağı kadar büyük olan bir risk, bir başkası için büyük risk kategorisine girmeyebilmektedir.

Bir sigorta şirketinin tek başına üzerinde tutamayacağı büyük riskleri tanımlarken “alışılmadık risk” kavramı da kullanılmaktadır. Komisyon, aktüer⁸ Berliner’in belirlediği kriterlere göre sigortalanması zor olan riskleri alışılmadık risk olarak kabul etmektedir. Siber güvenlik, doğal afetler, nükleer kazalar, terörizm ve büyük kapsamlı endüstriyel kazaların neden olduğu ekolojik riskler alışılmadık riskin en tipik örneklerindedir (EC 2016, 6). Berliner (1985, 325), riskin sigortalanabilir olup olmadığı değerlendirilirken göz önüne alınması gereken kriterleri şu şekilde sıralamıştır: hasar oluşumunun tesadüfiliği, olası

⁸ Aktüer; sigorta primi, karşılıklar gibi sigortacılıkla ilgili teknik ve finansal konularda, olasılık hesapları ile istatistik alanında uzman olan profesyonel kişidir (Sözlük, 6).

maksimum hasar, meydana gelen ortalama hasar miktarı, iki hasar oluşumu arasındaki ortalama süre, sigorta primi, ahlaki zafiyet, kamu politikası, yasal kısıtlamalar ve teminat limitleri.

Berliner'in belirlediği bu dokuz kriter aktüeryal şartlar, piyasa koşulları ve toplumsal koşullar olarak üç alt kategori kapsamında değerlendirilebilecektir. Bir riskin aktüeryal koşullara göre sigortalanabilir olması için ortaya çıkabilecek hasar bağımsız olmalı ve hasarın oluşma ihtimali güvenilir bir şekilde tahmin edilebilmeli, maksimum muhtemel hasar miktarı sigortacının iflasına neden olmadan karşılanabilir olmalı, olay başına düşen ortalama hasar miktarı sigorta şirketi tarafından idare edilebilir olmalı, hasar miktarı büyük olmalı ve bilgi asimetrisinden kaynaklanan problemler aşırı olmamalıdır. Aktüeryal kriterler sigortacılıktaki en önemli ilke olan Büyük Sayılar Kanunu'nu⁹ barındırmaktadır. Piyasa için sigortalanabilirlik koşulları; sigorta primi maliyeti karşılamak için yeterli ve hedef popülasyon tarafından ödenebilecek seviyedeysen, ayrıca poliçenin teminat limiti kabul edilebilir düzeydeyse sağlanmış olmaktadır. Toplumsal koşulların karşılanması bakımından ise teminatın, kamu politikasıyla ve teminatın sınırını belirleyen hukuki kısıtlamalarla uyumlu olması gerekmektedir (Biener ve Eling 2012, 80).

Büyük risklerin sigortalanmasını güçleştiren nedenlerin başında riskin ölçülmesinden kaynaklı sorunlar gelmektedir. Doğal felaketler ve büyük kapsamlı terör saldırıları gibi olağan dışı olaylar¹⁰ oldukça belirsiz yüksek risk içerdiklerinden dolayı bu risklerin ölçülmesi sigorta şirketleri açısından zorlayıcı olmaktadır (Kunreuther ve Michel-Kerjan 2004, 15). Nadir görülen bu olağan dışı olayların değerlendirilmesindeki asıl zorluk ise, insanlık tarihinde bu tür olayların daha önce deneyimlenmemiş olmasından kaynaklanmaktadır (Smolka 2006, 2158). Örneğin, 11 Eylül saldırıları sigortacılar açısından önceki tecrübelerine

⁹ Büyük Sayılar Kanunu, örneklem alınan belirli bir popülasyonda bağımsız olay sayısı arttıkça örneklem ortalama değerinin tüm popülasyonun ortalama değerine yaklaşmasını ifade eder. Örneğin, 1000 adet rastgele seçilmiş motorlu araç kazasındaki hasarın ortalaması, 10 adet kazanıncine göre tüm toplumunkine daha yakın olacaktır (CEA 2007, 19).

¹⁰ Bir olayın olağan dışı olarak değerlendirilebilmesi için iki kriter vardır: gerçekleşme ihtimali ve etkileyecek alan. Gerçekleşme ihtimali oldukça düşük olan ve etkilediği alan bakımından ciddi yerel ve hatta küresel sonuçları olan olayların olağan dışı olduğu kabul edilir. Olağan dışı bir olayı felakete dönüştüren ise insanların yaşadığı bir bölgeyi etkilemiş olmasıdır (Smolka 2006, 2157). Örneğin Katrina Kasırgası insanların yerleşim yerlerini etkilemesinin yanı sıra petrol üretimini de etkileyerek küresel petrol piyasasında fiyatların artmasına neden olmuştur (Smolka 2006, 2148).

dayanarak öngörülebilir olmadığından tamamen beklenmedik bir olaydır. Zira bu saldırıdan önceki son 30 yılda bu büyüklük ve kapsamda hasara neden olan bir saldırı gerçekleşmemiştir (Kunreuther ve Michel-Kerjan 2004, 15).

Büyük risklerin sigortalanmasını güçleştiren en önemli sigortalanabilirlik sorunları, riskin tesadüfiliği ve ölçülmesinden kaynaklanan ahlaki zafiyet ve sigortacı aleyhine seçim ile yüksek işlem maliyetleridir (Biener ve Eling 2012, 78).

Sigorta şirketleri her risk özelinde hesaplama yapabilmek için pahalı teknolojiler kullanmakta ve her risk için ayrı sigorta sözleşmeleri hazırlamaktadır. Bu durum ise, işlem maliyetlerinin artmasına neden olmaktadır. Özellikle riskin kapsamının hesaplanmasının oldukça güç olduğu büyük kapsamlı risklerde işlem maliyeti daha da önem kazanmaktadır (Gollier 2005, 17).

Sigortalıların hareketlerinin tam olarak tahmin edilebilir olmaması ve asimetrik bilgi sorunu, ahlaki zafiyete ve sigortacı aleyhine ters seçime neden olmaktadır (Grillet 1993, 301). Ahlaki zafiyet, sigorta korumasına sahip olduktan sonra sigortalının riske engel olma ve riski yaratma konusunda değişen motivasyonunu ifade etmektedir. Zira sigorta koruması ne kadar iyi olursa, sigorta ettirenin hareketlerinin sonucuna kendisi katlanmayacağı için, sigorta konusu olayı gerçekleştirmekten kaçınma motivasyonu da o kadar düşmektedir (Stiglitz 1983, 6). Sigortacının, sigorta teminatı almak için başvuran kişinin motivasyonu ve hareketleri hakkında yeterli bilgi sahibi olamaması ise ahlaki zafiyet sorununu doğurur (Berliner 1985, 328). Ahlaki zafiyet problemi sigorta ettirenin riski üzerinde büyük kontrolü olduğu hallerde oldukça önemlidir. Bu nedenle büyük risk olarak değerlendirilebilecek birçok çevresel ve teknolojik risk sigortalanamamaktadır (Gollier 2005, 21).

Ahlaki zafiyet probleminden kaynaklı olarak, sigortacının iyi ya da kötü riskin¹¹ gerçekleşme olasılığını ayırt edemediği duruma sigortacı aleyhine seçim denilmektedir. Sigortacı aleyhine seçimin altında yatan düşünce, sigorta yaptıracak kişinin risk hakkında sigortacıdan daha fazla bilgiye sahip olduğudur (Kunreuther ve Michel-Kerjan 2004, 17).

Ahlaki zafiyet ve ters seçim sorunları her ne kadar tüm riskler için geçerli olsa da büyük kapsamlı riskler için riskin büyüklüğüyle orantılı olarak daha önemli bir

¹¹ Kötü risk; fiziki ya da ahlaki tehlikeye ilişkin özellikleri nedeniyle, standart poliçe şartlarıyla kabul edilmesi sigortacı açısından mümkün olmayan riskleri ifade etmektedir. Örneğin, hayat sigortasında geçmişte önemli ameliyatlar geçirmiş kişi kötü risk olarak kabul edilmektedir (Sözlük, 1).

sorun teşkil etmektedir. Büyük riskleri teminat altına almayı daha da zorlaştıran bu sorunların bahse konu risklerin sigortalanabilmesi için sigorta şirketlerini işbirliği yapmaya yönlendiren nedenlerden biri olduğu söylenebilecektir.

2.2. Riskin Dağıtılması Yöntemleri

Büyük risklerin karmaşık ve eşsiz yapısı nedeniyle genellikle bu tür riskleri sigortalamak için özel oluşturulmuş bir sigorta programı gerekmektedir. Bu durumda sigorta ettiren teminat koşulları ve limitler bakımından daha titiz davranmakta ve profesyonel sigorta brokerlerinden yardım almaktadır. Büyük risklerin sigortalanmasında farklı piyasalardan birden çok sigortacıyla anlaşma yapılması da mümkündür (EC 2007a, 13).

Büyük risklerin sigortalanmasında ilk aşamada sigorta şirketlerine düşen görev, teknik olarak yeterli fiyatları uygulayarak teminat sağlamaktır (Smolka 2006, 2152). Ancak bir sigorta şirketinin, çok sayıda sigortalıya hasar primi ödemek zorunda kalması, sigorta şirketinin bu yüklü tazminatları ödemedeki güçlük çekmesine, hatta iflas etmesine neden olabilecektir (Çekici 2011, 58). Örneğin, Andrew Kasırgası'ndan sonra Florida'da dokuz sigorta şirketi iflas etmiştir (Charpentier 2008, 99). Bu nedenle sigorta şirketleri bu risklerin çoğunu üzerlerinde tutmayıp, reasürörlere devretmektedirler. Dolayısıyla bu tür risklerde asıl risk taşıyıcıları, sigorta şirketlerinden ziyade reasürörlerdir. Bununla birlikte, olağan dışı olaylar olarak ele alınan doğal afetlerin gerçekleşme olasılığı düşük olmasına rağmen yüksek hasar olasılığı büyüktür ve reasürans şirketleri için de tehlike oluşturmaktadır (Çekici 2011, 58). Bu durumda reasürans şirketleri de kendi üzerlerine almış oldukları riski retrosesyon yoluyla başka reasürörlere devretmektedirler.

Başlıca dört adet reasürans çeşidi bulunmaktadır. Bunlar; otomatik reasürans anlaşmaları (trete reasüransı), ihtiyari (fakültatif) reasürans, karşılıklı iş alışverişi (*reciprocity*) ve havuz (*pool*) anlaşmalarıdır (Nomer ve Yunak 2003, 17-20):

- Otomatik reasürans anlaşmaları (trete reasüransı); sigorta şirketi ile reasürör arasında genellikle bir yıl süreli ve reasüransın bütün esaslarını belirleyen reasürans anlaşmalarıdır. Sigorta şirketi anlaşma kapsamına giren tüm riskleri devretmek reasürör de bu riskleri kabul etmek zorundadır (Orhaner 2013, 125).

- İhtiyarî (fakültatif) reasürans; isteğe bağlı olarak yapılan bir reasürans şeklidir. Sigorta şirketleri genellikle trete reasüransı dışında kalan riskler için ihtiyari reasüransa başvurmaktadır. İhtiyarî reasürans, her bir poliçe kapsamındaki riskin sigorta şirketinin üzerinde tuttuğu saklama payının¹² dışında kalan kısmı tamamen reasüre edilene kadar riskin dağıtılması şeklinde yapılmaktadır. Reasürör riski kabul edip etmeme ya da riskin bir kısmını kabul etme konusunda serbesttir (Uralcan 2011, 128).
- Karşılıklı iş alışverişi (reciprocity); sigorta şirketlerinin ya da reasürans şirketlerinin kendi aralarında veya sigorta şirketi ile reasürans şirketinin arasında karşılıklı iş alışverişi yapılmasını sağlayan anlaşmalarıdır (Sözlük, 234). Bu anlaşmalarda, işlerini reasüre eden şirket, verdiği iş karşılığında kendisine aynı nitelik ve hacimde işin verilmesini şart koşmaktadır (Nomer ve Yunak 2003, 20).
- Havuz (pool) anlaşmaları; sigortacı ve reasürörler tarafından belirgin tehlike gösteren rizikoları paylaşmak amacıyla yapılan anlaşmalardır. Belirli esaslar kapsamında havuza üye şirketlerin yaptıkları işler bir merkezde toplanmakta ve hem prim hem de hasarlar üyeler tarafından paylaşılmaktadır (Orhaner 2013, 125). Özellikle meydana gelmesi büyük hasarların ortaya çıkmasına neden olacak afetler ya da özel nitelik taşıyan riskler için havuz anlaşmaları yapılmakta, böylece hasar havuz üyeleri tarafından ortaklaşa karşılanmaktadır (Nomer ve Yunak 2003, 20).

Her ne kadar sigorta şirketlerinin riski dağıtmak için reasürans yöntemine başvurma imkanları olsa da büyük risklere teminat sağlamak için tek bir sigorta şirketi ya da bilindik sigortalama yöntemleri kapasite sağlamakta yetersiz kalabilmektedir. Bu nedenle, büyük kapsamlı risklerin sigortacılar tarafından yapılan işbirlikleri aracılığıyla güvence altına alınması yaygın bir uygulamadır. Bu işbirliklerinde birden fazla sigortacı sermayelerini ve tecrübelerini risk paylaşımı ve/veya bilgi paylaşımı anlaşmaları yoluyla bir araya getirebilmektedir (EC 2016, 16).

Bahse konu uygulamalardan biri havuzlar, diğeri ise koasüranstır. Her ne kadar havuzlar literatürde reasürans çeşitleri arasında sayılsa da esasında

---

¹² Saklama payı; sigorta şirketinin sigorta etmiş olduğu riskin, reasüröre devretmeyip kendi üzerinde tuttuğu kısmıdır (Sözlük, 241).

sigortacılar tarafından kurulanların aynı seviyedeki sigortacıların riski paylaşmak için oluşturdukları bir çeşit koasürans yapısı olduğu söylenebilecektir. Zira ilk aşamada riski üstlenen sigorta şirketi daha sonra riski havuza devrederek bir nevî reasüre etmiş olsa da hasar tüm üyelere primler toplanarak oluşturulan havuzdan karşılandığı için hasara tüm üyeler ortaklaşa katlanmış olmaktadır. Sigortacılar, reasürörler ya da aracılar tarafından büyük kapsamlı risklerin teminat altına alınabilmesi için havuz kurulabilmektedir.

Koasürans (müşterek sigorta) ise sigorta konusu olan menfaatin aynı tehlikelere karşı aynı sigorta döneminde birden fazla sigorta şirketi tarafından sigortalanması olarak tanımlanmaktadır (Sözlük, 56).

Koasürans ile havuz arasındaki temel fark; koasüransın işlem bazında, havuzların ise risk bazında oluşturulmasıdır. Dolayısıyla örneğin, terör riskini sigortalamak için oluşturulan bir havuz söz konusuysa üyelerin sigorta poliçesi düzenledikleri tüm terör riskleri havuzda toplanırken; bir alışveriş merkezinin terör riskine karşı sigortalanması için koasürans anlaşması yapıldığında sadece o anlaşma kapsamındaki terör riski koasürans yapısının tarafları arasında paylaşılmış olmaktadır. Koasüransın havuzlardan bir diğer farkı; havuzların, her ne kadar kâr amacı güdenleri olsa da, genelde kâr amacı gütmeyerek özel sektörün karşılayamayacağı riskler için ya da kamu politikaları nedeniyle oluşturulmaları; koasüransın ise, kâr amacı gütmesidir (EC 2014, 162). Bununla birlikte havuzlar daha çok aktüeryal sebeplere dayanarak oluşturulmakta iken; koasürans genelde pazarın ihtiyaçlarından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle havuzlar hasarın ve riskin meydana gelme olasılığının hesaplanması daha zor olan yeni riskleri teminat altına almak için daha uygunken, koasürans anlaşmaları müşterinin belirli bir riski özelinde ihtiyaçlarını müzakere ile teminat altına almak için daha uygundur (EC 2016, 19). İlave olarak; havuzlar genellikle uzun süreli olmaktadır, koasürans anlaşmaları yıllık olarak yapılmaktadır.

Çalışma konusu olan büyük risklerin sigortalanabilmesi için sigorta şirketleri tarafından en çok havuz anlaşmaları, ihtiyari reasürans ve koasürans müesseseleri tercih edilmektedir. Devam eden bölümde bahsi geçen bu işbirlikleri sırasıyla, yabancı ülkeler ve Türkiye özelinde örnekler verilerek ayrıntılı olarak açıklanacaktır.

2.3. Havuz Kurma Yoluyla Hayata Geçirilen İşbirlikleri

2.3.1. Havuzların Kuruluşu, Özellikleri ve Çeşitleri

Havuz anlaşmaları, bir grup sigorta şirketinin anlaşma konusu işlerini bir merkezde toplayarak oluşturdukları portföyün belirli kurallar çerçevesinde kendi aralarında paylaşılmasını öngören bir sistemdir. Böylece önceden belirlenen esaslar uyarınca üyelerin sigortaladıkları işler otomatik olarak adeta bir havuzda toplanmakta ve gerek prim gerekse hasar, üyeler arasında paylaştırılmaktadır (Nomer ve Yunak 2003, 123).

Riskleri dağıtmak için neden havuz anlaşmalarına ihtiyaç duyulduğu üzerinde durulmasında fayda bulunmaktadır. Komisyon'un araştırmasına¹³ göre en önemli neden, havuz üyelerinin kendi kapasitelerinin yeterli olmadığı riskler için daha ucuz ve etkili reasüransa ulaşabilmeleridir. Bir diğer etken, havuzların belirlenen risk tipleri için önceden kapasite sağlayarak sigorta şirketlerinin kapasitelerini artırmalarına yardımcı olmasıdır (EC 2014, 94). İlâveten, havuzların değerlendirilmesi güç olan yeni risklere teminat sağlaması önemli bir avantajdır. Havuzların müşterilere ulaşmayı kolaylaştırması ve her risk bazında anlaşma yapmaya göre daha kalıcı yapıda olması da nedenler arasında gösterilmektedir (EC 2014, 95).

Yine Komisyon'un araştırmasında, sigorta şirketlerinin de belirttiği üzere, havuz anlaşmaları özellikle çok tehlikeli ve büyük risklerin sigortalanmasında etkin bir yöntemdir. Bu nedenle, genellikle tek bir sigorta şirketinin üstlenmeye isteksiz olduğu ya da tek başına üstlenmesinin mümkün olmadığı ancak kolektif şekilde üstelenebileceği nükleer, terörizm, havacılık, çevresel riskler gibi büyük, yeni ya da istisnai risklerin sigortalanması için havuz yöntemine başvurulmaktadır (EC 2014, 37).

Havuz anlaşmalarında, her üye küçük paylarla oldukça geniş bir portföye katılarak büyük riskleri tanıma ve değerlendirme imkânı elde etmektedir. Havuzlar hem üye sigorta şirketlerinin güvenilirliğini artırmakta hem de bazı reasürans türlerine göre daha ucuz reasürans olanağı sağlamaktadır. Böylece havuz anlaşmaları yoluyla üyelerin saklama payı kapasiteleri artırılırken, bir

---

¹³ "Study on Co(re)insurance Pools and Ad-Hoc Co(re)insurance Agreements on The Subscription Market", July 2014, Lüksemburg.

yandan da aynı nitelik ve nicelikteki karşılıklı iş alışverişi yoluyla Büyük Sayılar Kanunu'nun işlemesine olanak sağlanmaktadır (Nomer ve Yunak 2003, 123).

Havuz anlaşmasına dâhil edilen işlerin havuza devrinde değişik yöntemler uygulamak mümkündür. Borch'a (1962, 428) göre etkili bir risk paylaşımı şu havuz kuralına bağlıdır: taraflar öncelikle ellerindeki portfolyoyu havuza devretmelidir. Havuz kurulduktan sonra ise üyeler havuza karşı yapılan ödeme taleplerine her üyenin nasıl katkı sağlayacağı hakkında kurallar belirlemelidirler (Borch 1962, 443). Böylelikle sigorta şirketleri özelindeki riskler karşılıklılık esasıyla dağıtılmış olmaktadır. Toplulaştırılmış risk ve havuz gelirinde yaşanan herhangi bir artış, daha sonra üyeler arasında bireysel riskle orantılı olarak paylaştırılmalıdır (Mahul 2003, 6).

Bununla birlikte, bahsedilen yöntem uygulanarak sigortalanan işlerin tamamı havuza devredilebileceği gibi üyelerin belirli bir saklama payını üzerlerinde tutarak bu tutarı aşan kısımları havuza devretmeleri de mümkündür. Üyelerin sorumluluğu eşit ya da değişen oranlarda belirlenebilmektedir. Havuza devredilen işler kendi devirleri de dâhil olmak üzere tekrar üyelere yapılacak retrosesyona esas oluşturmaktadır. Havuz sistemi, bir anlamda üyeleri arasında işleri dağıtan bir reasürans brokeri gibi çalışmaktadır (Nomer ve Yunak 2003, 123).

Havuzlar; koasürans-reasürans havuzu olmaları, sözleşmesel temelleri, kim tarafından kuruldukları, organizasyonları, kâr amacı güdüp gütmemeleri, devlet destekli olup olmamaları ve yönetim şekillerine göre çeşitli şekillerde sınıflandırılmaktadır:

- Koasürans ve reasürans havuzu olmak üzere iki temel havuz çeşidi bulunmaktadır. Koasürans havuzunda üyeler riski doğrudan paylaşırken; reasürans (ya da koreasürans)¹⁴ havuzlarında ise sigorta şirketi riski sigortaladıktan sonra reasürans yoluyla katılımcı sigorta şirketlerine riski dağıtmaktadır. Koasürans ya da koreasürans havuzları istisnai derecede büyük, çok tehlikeli ya da dengesiz risklere daha geniş bir sigortalama tabanı oluşturmak için kurulmaktadır. Üyeler sadece havuzun kapsamında kalan riskleri sigortalamak için anlaşmakta, her üye havuzun kârından ve zararından havuza katılım oranlarında paylarına düşenleri almaktadırlar. Havuz anlaşmaları sigortalınması zor olan risklerin etkin bir şekilde

---

¹⁴ Avrupa Birliği (AB) literatüründe genel olarak havuz kavramı yerine çoğunlukla kapsamına göre koasürans havuzu ya da koreasürans havuzu terimi kullanılmaktadır.

dağıtılmasına ve havuz üyelerinin daha önce aşına olmadıkları bir risk kategorisinde uzmanlıklarını geliştirmelerine olanak sağlamaktadır (EC 2007a, 26).

- Sözleşmesel temellerine göre havuzlar iki şekilde kurulabilmektedir. Bunlardan ilki, toplu sözleşmeye dayanan, bir sigorta şirketinin ya da yetkilendirilmiş aracının havuz kapsamındaki riski kendi adına değil, tüm üye şirketler nam ve hesabına kabul ettiği yöntemdir. Risk, havuz anlaşmasının şartlarına göre üyeler arasında bölüşülmektedir. Havuz anlaşmalarında çoğunlukla bu yöntem kullanılmaktadır. Bir diğer yöntem, çok taraflı reasürans sözleşmesidir. Bu yöntemde taraflar havuza reasürans yoluyla üstlendikleri riskleri devretmekte ve retrosesyon yoluyla bu riskleri tekrar havuzdan devralmaktadır (EC 2014, 44).
- Havuzlar sigorta şirketleri ya da sigorta aracıları (yetkili acenteler veya brokerler) tarafından oluşturabilmekte veya devlet tarafından zorunlu tutulabilmektedir (EC 2016, 7). Sigorta şirketleri tarafından oluşturulan havuzlarda havuzun yönetimi, prim aktarımı ve hasarların karşılanması ile ilgili esaslar sigorta şirketleri tarafından belirlenmektedir. Örneğin, İsviçre Deprem Havuzu (Swiss Earthquake Pool) özel sektör tarafından düzenlenmekte ve idare edilmektedir. İsviçre Malvarlığı Sigortacıları Derneğine üye olan her şirket otomatik olarak havuza da üye olmaktadır (Van Schoubroeck 1997, 250). Sigorta aracılarının oluşturdukları havuzlarda, havuzun işleyişine yönelik esaslar sigortacı tarafından değil, sigorta aracıları tarafından belirlenmektedir. Havuzu oluşturan broker ya da yetkili acenteler havuza getirilen işin önceden anlaşılmış yüzdesini ücret olarak almaktadır (EC 2014, 45). Zorunlu olan havuzların kuruluşu ise genelde bir kanuni düzenlemeye dayanmaktadır. Örneğin, yangın sigortası branşında faaliyet gösteren tüm sigorta şirketleri kanuni düzenleme gereği Norveç Doğal Tehlike Havuzu'na (Norwegian Natural Perils Pool) üye olmak zorundadırlar (Van Schoubroeck 1997, 250).
- Havuzlar organizasyonlarına göre de kendi fonlarına (öz kaynak) sahip olan ya da olmayan havuzlar olarak çeşitlere ayrılmaktadır. Havuzların kendi fonlarına sahip olup olmaması üstlenilen risk çeşidine ve havuzun dayandığı hukuki altyapıya göre değişmektedir. Tüzel kişiliği haiz olan havuzların kendi fonlarına sahip olmaları gerekmektedirken, çok taraflı

sözleşmelere dayanan havuzlarda ise taraflar arasında bir ilişki söz konusu olduğundan öz kaynak ayrılması gerekmemektedir (EC 2014, 54). Kendi fonları ile yürütülen havuzlarda havuz yöneticisi tarafından havuza üye olan şirketlerden prim toplanmakta, havuzun fonunu aşan hasarlar içinse gerek duyulması halinde üyelerden katkı istenmektedir (EC 2014, 58).

- Bir diğer ayırım ise havuzun kâr amacı güdüp gütmemesine göre yapılabilir. Kâr amacı gütmeyen havuzlar, ticari faaliyetlerini üyeleri adı ve hesabına yürütürken, kendileri için kâr amacı gütmeyenler. Bununla birlikte kâr ya da zararının üyelerine yansıtılmadığı havuzlarda kâr amacı güdülebilmektedir (EC 2014, 55).
- Havuz çeşitlerinden bir diğeri, devlet destekli havuzlardır. Kâr amacı gütmeyen havuzlar genellikle devlet destekli havuzlar olmaktadır. Devletin havuza katılımı şu şekillerde olabilmektedir; i) havuzun kanun ile kurularak koşullarının devlet tarafından belirlenmesi, ii) alışılmadık hasar iddialarının ödenmesinin devlet tarafından garanti edilmesi, iii) devletin havuzun yönetimine doğrudan dâhil olması, iv) devletin havuzu denetleyerek ulusal standartlara uyduğundan emin olması, v) hasarın ödenmesi için devletin havuzu sübvanses etmesi ya da vi) primlerin devlet tarafından sübvanses edilmesi (EC 2014, 59).
- Havuzların yönetimi açısından bakıldığında ise, havuz üyeleri arasından ya da havuz dışından yönetici atanarak havuzların yönetilmesi mümkündür. Havuz içinden atanan yöneticiyi genelde havuzun üyeleri tarafından seçilen bir kurul belirlemektedir. Dışarıdan yönetici atanmış havuzlar ise genellikle sigorta birlikleri ya da bu alanda uzmanlaşmış özel şirketler tarafından yönetilmektedir (EC 2014, 63).

2.3.2. AB ve Diğer Ülke Uygulamaları

267/2010 sayılı AB Sigorta Grup Muafiyeti Tüzüğü'nde (Tüzük)¹⁵ koasürans havuzları; doğrudan olarak sigorta şirketleri ya da brokerler veya yetkilendirilmiş acenteler tarafından kurulan, riskin belirli bir kısmının lider sigortacı, riskin

---

¹⁵ Commission Regulation (EU) No 267/2010 of 24 March 2010 on the Application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to Certain Categories of Agreements, Decisions and Concerted Practices in the Insurance Sector. Bahse konu Tüzük, geçerlilik süresinin 2017 yılında dolmasının ardından yürürlükten kalkmıştır. Tüzük ile ilgili açıklamalara ilerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak yer verilecektir.

kalanının ise takipçi sigortacılar tarafından teminat altına alındığı havuzlar olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, işlem özelindeki koasürans anlaşmalarının bu tanım kapsamında olmadığı belirtilmiştir. Bu havuzlarda üyeler, tüm katılımcılar adı ve hesabına belirli bir risk kategorisindeki risklere sigorta yapmak ya da belirli bir risk kategorisindeki sigortaları kendi nam ve hesaplarına sigorta yapmaları için bir ortak broker veya bu amaçla kurulmuş bir yapıya emanet etmek için anlaşmaktadırlar.

Tüzük'te koreasürans havuzları ise genelde reasürans şirketlerinden yardım alınarak, sigorta şirketleri ya da brokerler veya yetkilendirilmiş acenteler tarafından kurulan riskin belirli bir kısmının lider sigortacı, kalanının ise takipçi sigortacılar tarafından teminat altına alındığı havuzlar olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, işlem özelindeki koreasürans anlaşmalarının bu tanım kapsamında olmadığı belirtilmiştir. Bu havuzlarda sigorta şirketlerinin belirli bir risk kategorisindeki tüm sorumlulukları veya bir kısmı ortak olarak reasüre edilmekte ve tüm katılımcılar adına aynı risk kategorisinin reasüransı kabul edilmektedir.

Tüzük'te tanımlandığı şekliyle havuz anlaşmaları iki şekilde yapılmaktadır. Birincisi, belirli bir riski ortaklaşa sigortalamak için yapılan anlaşmalar; ikincisi, karşılıklı reasürans yoluyla sigortacı tarafından sigortalanan belirli riskleri paylaşmak için yapılan anlaşmalardır (EC 2014, 36).

AB ülkeleri arasında risklerin teminatı için kullanılan yöntemlerin, havuzun tanımı ve yapısı ile havuza başvurma nedenlerinin farklılaştığı görülmektedir (EC 2014, 103). AB ülkelerinde kurulan koasürans havuzlarına bakıldığında malvarlığı, genel sorumluluk, motorlu araç ve mesleki tazminat riskleri için genellikle tek bir üye devletin bölgesini kapsayan havuzlar kurulduğu görülmektedir. Bazı havuzlar aynı anda birden çok riski kapsayacak şekilde oluşturulmaktadır. Sigorta birlikleri; havuzların yönetimi, koordinasyonu, üyeler arasındaki veri değişim sistemlerinin yönetimi ve primlerin belirlenmesi hususlarında havuzların işleyişine dâhil olabilmektedir (EC 2007a, 138).

AB'de havuzlar tarafından teminat altına alınan sektörlere baktığımızda ise, en fazla sayıda havuzun enerji sektöründeki nükleer riskler alanında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu sektörü sağlık ve otomotiv sektörü takip etmektedir (EC 2014, 64).

Bu bölümün devamında AB’de ve Dünya’da görülen bazı havuz örneklerine ve bu havuzların özelliklerine kısaca yer verilecektir:

- Avusturya Terör Riskleri Sigorta Havuzu (Austrian Insurance Pool for the Coverage of Terror Risks); terörizmden kaynaklı risklerin teminat altına alınması amacıyla 2002 yılında kurulmuştur. Coğrafi kapsamı yalnızca Avusturya ile sınırlı olan havuz, sigorta şirketleri tarafından oluşturulan özel bir koasürans ve reasürans havuzudur (EC 2014, 313). Havuza üye olmak ya da terör sigortası yaptırmak zorunlu tutulmamıştır. Avusturya hükümeti havuza herhangi bir katkı sağlamamaktadır (OECD).
- GAREAT (Gestion de l’Assurance et de la Réassurance des risques Attentats et actes de Terrorisme); 11 Eylül saldırılarından sonra terör risklerine karşı alternatif bir sigortalama yöntemi olarak, 2002 yılında Fransa’da terör risklerini teminat altına almak üzere kurulmuştur (Michel-Kerjan ve Pedell 2005). GAREAT, kamu-özel sektör ortaklığında oluşturulmuş bir reasürans havuzudur (EC 2014, 349). Terör risklerini teminat altına alan sigorta şirketleri primlerini havuza devretmekte ve belirlenen esaslara göre bu primler havuzun reasürörler, uluslararası reasürörler ve devletten oluşan katmanlarına aktarılmaktadır (Michel-Kerjan ve Pedell 2005).
- Küresel Hava-Uzay Sigorta Havuzu (Global Aerospace Underwriting Managers Ltd.); 1992 yılında İngiltere’de havacılık ve uzay faaliyetlerini güvence altına almak için kurulmuştur. Ondan fazla AB ülkesinin coğrafi sahasında faaliyet gösteren Havuz, üyeleri adına sigorta yapmak üzere yetkilendirilmiştir (EC 2014, 403).
- Teksas Kasırğa Sigorta Birliği (Texas Windstorm Insurance Association); Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) gerçekleşen Celia Kasırğası’ndan kaynaklı büyük hasarların oluşmasından sonra 1971 yılında başka sigorta şirketleri tarafından teminat sağlanmayan, kasırğa ve dolu risklerini teminat altına almak için kurulmuş bir sigorta havuzudur (McAneney vd. 2016, 3). Teksas Sigorta Kanunu’na dayanarak kurulan birlik, sigorta şirketi gibi hareket ederek poliçe düzenlemekte, prim toplamakta ve gerçekleşen hasarları ödemektedir¹⁶.

---

¹⁶ <https://www.twia.org/about-us/overview/>, E.T: 06.08.2020.

- Japonya Deprem Havuzu (Japan Earthquake Pool); Niigata Depremi'nin ardından 1966 yılında deprem kaynaklı hasarları karşılamak için kurulan bu havuz ile oluşan devlet ve özel sigorta ortaklığı, deprem riskinin sigorta ettirenler açısından karşılanabilir olmasını sağlamıştır (Swiss Re, 43).

2.3.3. Türkiye Uygulaması

2008/3 sayılı Sigorta Grup Muafiyeti Tebliği'nde (2008/3 sayılı Tebliğ) koasürans ve koreasürans grupları şu şekilde tanımlanmıştır:

Koasürans grupları: sigorta teşebbüsleri tarafından kurulan ve belirli bir risk kategorisini, katılımcı tüm teşebbüslerin nam ve hesabına sigortalamayı kabul eden ya da bu iş için bir sigorta teşebbüsüne, ortak bir aracıya veya bu amaçla kurulmuş bir yapıya yetki veren grupları,

Koreasürans grupları: Sigorta teşebbüsleri tarafından, belirli bir risk kategorisindeki risklerin kısmen ya da tamamen karşılıklı olarak reasüransını yapmak veya aynı kategorideki risklerin reasüransını tüm katılımcılar nam ve hesabına kabul etmek veya bu iş için bir sigorta teşebbüsüne, ortak bir aracıya veya bu amaçla kurulmuş bir yapıya yetki veren grupları ifade etmektedir.

Bahse konu tanımların, 2010 yılında yapılan değişikliklerden önceki dönemde yürürlükte olan AB mevzuatındaki¹⁷ tanımlarla benzer olduğu görülmektedir. Nitekim 2008/3 sayılı Tebliğ'deki tanımlarda bir lider sigortacıdan ve riskin kalanını üstlenecek takipçi sigortacılardan bahsedilmemektedir. Bununla birlikte aşağıda açıklanacak olan Türkiye'deki havuz yapılarında da bir lider sigortacı bulunmadığı, havuz üyelerinin tamamının aynı seviyede olduğu göz önüne alındığında anılan Tebliğ'deki tanımın Türkiye'deki yapıya daha uygun olduğu söylenebilecektir.

Türkiye açısından havuzların genel özelliklerine bakıldığında çoğunlukla sigorta yapılmasını yaygınlaştırmak amacıyla kanunen zorunlu tutulan ya da sigorta şirketlerinin büyük risk kapsamında olmasa da diğer risklere göre daha tehlikeli buldukları ve bu nedenle teminat sağlamak istemedikleri riskler için havuz kurulduğu görülmektedir.

Türkiye'de hâlihazırda faaliyette olan beş adet havuz bulunmaktadır. Aşağıda kısaca bu havuzlar hakkında bilgi verilecektir:

---

¹⁷ Commission Regulation (EC) No 358/2003 of 27 February 2003 on the Application of Article 81(3) of the Treaty to Certain Categories of Agreements, Decisions and Concerted Practices in the Insurance Sector.

- Zorunlu Deprem Sigortası Havuzu; 17 Ağustos 1999 tarihinde meydana gelen Marmara Depremi sonrasında çoğu yapının sigorta koruması olmadığından kamu finansmanına çok fazla yük binmesi üzerine¹⁸ hayata geçirilen ulusal zorunlu deprem sigortası projesi kapsamında kurulmuştur (Akgiray vd. 2004, 87). Bu kapsamda çıkarılan 587 sayılı Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname¹⁹ ile mesken ve ticarethane ile büro ve benzeri bağımsız bölümlerin zorunlu deprem sigortasına tabi olduğu düzenlenmiş ve bu sigorta teminatını sağlamak için kamu tüzel kişiliğini haiz bir havuz olan Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) kurulmuştur. DASK, 2000 yılından itibaren konutlar için zorunlu deprem sigortası teminatını münhasıran sunmaktadır. Deprem ve depremden kaynaklanan yangın, patlama, yer kayması ve tsunami risklerine karşı sigorta yaptıran konut sahiplerine maddi güvence sağlayan DASK kâr amacı gütmemektedir (DASK 2018, 10). Zorunlu deprem sigortasına ilişkin tarife ve talimat ile azami teminat tutarı her yıl Bakan tarafından belirlenerek Resmi Gazete’de yayımlanmaktadır. Sigorta poliçeleri yetkili sigorta şirketleri ve bunların acenteleri tarafından DASK nam ve hesabına düzenlenmektedir (DASK 2018, 17).
- Türkiye Yeşil Kart Sigorta Havuzu; Türkiye’de yaşayan ya da çalışan kişilerin yurtdışı seyahatlerinde trafik kazası yapmaları halinde üçüncü kişilere verecekleri zararlar için yeşil kart sigortası teminatı sağlamak amacıyla kurulmuştur (Şentürk 2001, 15). Sigorta şirketleri düzenledikleri yeşil kart poliçelerinden ürettikleri primleri belirli bir komisyon karşılığında anılan Havuz’a devretmekte ve Havuz’a devredilen primler reasürans payı düşüldükten sonra üyelere eşit olarak devredilmektedir (Şentürk 2001, 17). Bu işlemleri yürütmek üzere ülkemizde tüzel kişiliği haiz Türkiye Motorlu Taşıt Bürosu (TMTB) kurulmuştur.

Bu noktada Yeşil Kart Sigorta Havuzu’na yönelik 2006 yılında yürütülen ön araştırmaya ilişkin Rekabet Kurulu (Kurul) kararına da yer vermek gerekmektedir.

---

¹⁸ 7296 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun, 2000 yılında yapılan değişikliğe kadar doğal afet tarafından yok olan evlerin yeniden yapımının devlet tarafından finanse edileceğini düzenlemekteydi.

¹⁹ 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu ile her ne kadar 587 sayılı Kanun Hükmünde Kararname yürürlükten kaldırılmış olsa da zorunlu deprem sigortasına ve DASK’a ilişkin hükümler muhafaza edilmiştir.

Kurul'un, Yeşil Kart Havuzu kararında²⁰; TMTB, Türkiye Yeşil Kart Havuzu ve üye on bir sigorta şirketinin fiyat tarifelerini belirlemek ve hasarsızlık indirimi vermemek suretiyle 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un (4054 sayılı Kanun) 4. ve 6. maddelerini ihlal edip etmedikleri iddiası inceleme konusu olmuştur. Anılan Kurul kararında yapılan inceleme ve tespitler sonucunda TMTB'nin ve Yeşil Kart Sigorta Havuzu'nun 4054 sayılı Kanun anlamında bir teşebbüs birliği niteliğinde olduğu, teşebbüs birliği niteliğindeki TMTB'nin Yeşil Kart Sigortası tarifesi belirlemesinin Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği (TSB) Yönetmeliği'ne dayandığı ve bir idari düzenleme ile yetkilendirilen TMTB'nin tarife belirlemesinin 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı; Yeşil Kart Havuzu bakımından ise Havuz'un devlet tarafından oluşturulması ve Yeşil Kart Sigortası pazarında faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin bu Havuz'a katılmasının yasal olarak zorunlu olması nedenleriyle, teşebbüslerin faaliyetlerinden kaynaklanan bir ihlalin bulunmadığı değerlendirilmelerine yer verilmiş ve soruşturma açılmasına gerek olmadığına karar verilmiştir.

- Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM): 2005 yılında üreticilerin belirli riskler nedeniyle uğrayacağı zararların tazmin edilmesini sağlamak amacıyla tarım sigortaları uygulamasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesi için 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu çıkarılmıştır. Bu Kanun kapsamındaki risklerin teminat altına alınması, standart sigorta poliçelerinin belirlenmesi, hasar organizasyonları, aktüerya çalışmaları, tazminat ödemelerinin yapılması, reasürans teminatının sağlanması, tarım sigortalarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve izlenmesi ile diğer teknik hizmetlerin yürütülmesi amacıyla TARSİM kurulmuştur. Sigorta şirketleri, tarım üreticileri ile tarım sigortası sözleşmelerini kendi adlarına, Havuz tarafından belirlenen standart poliçeler üzerinden akdetmektedirler. Sigorta şirketleri, tarım sigortaları alanında elde ettikleri primin tamamını Havuz'a devretmekle yükümlüdür. Sigorta şirketlerine Havuz'a devrettikleri primlerin Havuz tarafından tahsil edilen kısmı üzerinden komisyon ödenmektedir. Tarım Sigortaları Kanunu kapsamındaki tarım sigortası teminatları münhasıran Havuz tarafından sağlanmaktadır (Çiftçi 2014, 531). Havuz tarafından hesaplanacak tahmini hasar durumuna göre yeterli retrosesyon teminatı sağlanamadığı takdirde, kalan kısma Devlet tarafından iştirak edilmektedir.

---

²⁰ 04.05.2006 tarihli ve 06-32/391-101 sayılı Kurul kararı.

- Tıbbi Kötü Uygulama Sigortası Havuzu; doktorlar ve diş hekimleri için tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortası teminatı sağlamak üzere kurulmuştur. 21.07.2010 tarihli ve 27648 sayılı Resmî Gazete’de Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Tarife ve Talimatı yayımlanmış ve risk gruplarına ilişkin azami teminat tutarları, prim indirim ve artırım oranları tespit edilmiştir. Sözü edilen düzenleme ile Tıbbi Kötü Uygulama Sigortası tarife ve teminatları kamu otoritesi tarafından belirlenmekte ve sigorta şirketlerinin prim serbestisi bulunmamaktadır. 06.09.2017 tarihli ve 2017/4 sayılı Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Hakkında Sektör Duyurusu ile birlikte, Tıbbi Kötü Uygulama Sigortası’nda havuz sistemine geçilmiştir.
- Riskli Sigortalılar Havuzu; Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Tarife Uygulama Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile hasar frekansı yüksek basamak ve/veya araç grupları²¹ için düzenlenen poliçelere ilişkin prim ve hasarın trafik sigortası branşında ruhsat sahibi tüm şirketlere dağıtılarak, riskin bazı şirket veya şirketler üzerinde yoğunlaşmasının engellenmesi ve bahsi geçen gruplarda yer alan araçların sigortasız kalmamasını teminen Nisan 2017 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere kurulmuştur. Havuz kapsamındaki poliçelere ilişkin hasar ve prim paylaşımının yönetimi TMTB’ye verilmiştir. Havuz’un kuruluşundan sonra TMTB ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen İşleyiş Kuralları²² ile TMTB Yönetim Kurulu’nun; basamak ve/veya araç grupları bazında azami primleri aşmamak üzere Havuz’a devredilecek prim tutarını belirleyebileceği düzenlenmiştir. TMTB ise İşleyiş Kurallarına dayanarak hazırladığı toplantı tutanağında, 11 Temmuz 2017 tarihinden sonra düzenlenecek poliçeler bakımından, Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen azami primi aşmamak kaydıyla her üyenin düzenleyeceği poliçenin primini belirleyebileceğini, ancak Havuz’a yapılacak devirlerin azami prim üzerinden olacağını ifade ederek, Havuz’a devredilecek primi belirlemiştir.

²¹ “1, 2 ve 3. basamaklarda bulunan tüm araçları ile 4, 5, 6 ve 7. Basamaklardaki taksi, minibüs (sürücüsü dâhil 10-17 koltuk), otobüs (sürücüsü dâhil 18-30 koltuk), otobüs (sürücüsü dâhil 31 ve üstü koltuk), kamyon ve çekici türündeki araç grupları Havuz kapsamındadır.”

²² <https://www.tmtb.org.tr/Forms/RSHIK.pdf>, E. T: 08.08.2020.

TMTB, Riskli Sigortalılar Havuzu Çalışma Esasları ve TMTB Yönetim Kurulu tarafından belirlenen İşleyiş Kuralları'na menfi tespit belgesi verilmesi ya da muafiyet tanınması için Rekabet Kurumuna (Kurum) başvuruda bulunmuştur. Kurul'un *Riskli Sigortalılar Havuzu* kararında²³ teşebbüs birliği niteliğinde olan TMTB'nin özellikle Havuz'a devredilecek primi belirlemesi rekabetçi açıdan sıkıntılar doğurabileceğinden 4054 sayılı Kanun kapsamında incelenmiştir. Havuz'un işleyişine ilişkin olarak bir teşebbüs birliği niteliğindeki TMTB tarafından alınan kararlar arasında yer alan "...*Riskli Sigortalılar Havuzuna yapılacak devirler azami prim üzerinden olacaktır.*" maddesinin halihazırda rekabet içerisinde bulunması beklenen sigorta şirketlerinin Havuz kapsamındaki prim belirleme süreçlerinde rekabeti ortadan kaldırması ve Havuz kapsamındaki primlerin ilgili mevzuat ile belirlenmiş azami prime eşitlenmesi sonucunu doğurması beklendiği ve bu kural neticesinde ise normal şartlarda teşebbüslerin farklı seviyelerde belirleyebilecekleri primlerin tavan prim seviyesine yakınsadığı anlaşılmıştır. Bu durumun ilgili pazarda rekabeti kısıtlama etkisi yarattığı ifade edilmiştir. Ancak ilgili mevzuat ile genel hatları çizilmiş olan ve kanuni olarak sektörde primlere müdahale yetkisini haiz düzenleyici kurum olan Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından onaylanan bu uygulamanın kamusal bir yetkinin kullanıldığı düzenleyici bir işlem niteliğinde olduğu ve bu bağlamda 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi anlamında bir teşebbüs birliği davranışı olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna varılmış ve Çalışma Esasları ve İşleyiş Kurallarına 4054 sayılı Kanun'un 8. maddesi çerçevesinde menfi tespit belgesi verilmesine karar verilmiştir.

2.4. İşlem Özelindeki İşbirlikleri

Sigorta şirketleri yüksek riskli gördükleri işlemlere teminat sağlamak için havuz kurmanın yanı sıra işlem özelinde de işbirlikleri yapabilmektedirler. Havuz kurularak teminat altına alınan riskler için o riski kapsamına alan bir poliçe düzenlendiğinde sigorta şirketinin riski paylaşacak bir yol araması gerekmekte, bahse konu risk havuzun esaslarına göre doğrudan havuza devrolmaktadır. İşlem özelindeki işbirliklerinde ise sigorta şirketi büyük kapsamlı bir riski devralmak istediği her işlem özelinde riski paylaşmak için çeşitli yöntemler aramaktadır. Bu yöntemlerden biri ihtiyari reasürans, bir diğeri de koasüranstır.

---

²³ 03.05.2018 tarihli ve 18-13/241-112 sayılı Kurul kararı.

2.4.1. İhtiyari Reasürans İşlemleri

İhtiyari reasüransın her bir poliçe kapsamında riskin, sigorta şirketinin üzerinde kalan saklama payının dışındaki kısmı için isteğe bağlı olarak yapılan bir reasürans şekli olduğundan daha önce bahsedilmişti.

Sigorta şirketi her sigorta sözleşmesi yapıldığında, reasürans arama ya da aramama kararını kendisi vereceği gibi reasürör de her poliçe için reasürans başvurusunu kabul edip etmemek konusunda serbesttir (Kubilay 2003, 169). Dolayısıyla bu reasürans türünde ne sedan şirketin herhangi bir risk için reasürans devri yapma ne de reasürörün devredilen riski kabul etme zorunluluğu bulunmaktadır. Bu sistemde sedanın reasürörü bularak, onun reasürans teminatı vermesini sağlaması gerekmektedir (Nomer ve Yunak 2003, 21). İhtiyari reasürans anlaşması ile reasürör tarafından bilinen bir poliçe ile üstlenilen belirli ve somut bir rizikonun reasüransı sağlanmaktadır. Dolayısıyla bu anlaşmanın süresi de somut riske göre değişmektedir (Omağ 2019, 283).

Her poliçe özelinde başvuru ihtiyari reasürans, masraflı ve zaman alan bir risk transfer yöntemidir. Bu nedenle ihtiyari reasüransa genellikle trete reasüransı ile yapılan plasmanlar yeterli olmadığında (reasüransın kapasitesi yetmediğinde ya da reasürans anlaşmasının kapsamında olmayan bir risk söz konusu olduğunda vs.) açıkta kalan kısım için başvurulmaktadır (Omağ 2019, 284).

Reasürör kendisine gelen bir ihtiyari reasürans teklifini tıpkı sigortacının sigorta yaptırma teklifini incelemesi gibi incelemekte ve uygun görürse kabul etmektedir. Dolayısıyla sedanın rizikoyla ilgili tüm bilgileri reasürörüne sağlaması ve reasürörü gerekli gördüğü hususlarda aydınlatması gerekmektedir (Uralcan 2011, 128; Nomer ve Yunak 2003, 21). İhtiyari reasürans anlaşmaları iş bazında yapılmakta olduğundan, poliçe tanziminden önce gerekli reasürans desteğinin bulunması ve tüm şartlarda karşılıklı olarak anlaşılması gerekmektedir. Zira prim, teminat şartları vs. gibi hususlarda reasürörlerle yapılacak olan anlaşma kapsamında poliçede değişiklik yapılması ya da riski reasüre edecek bir reasürör bulunamaması halinde sigorta şirketinin müşterinin talebini geri çevirmesi gerekebilecektir (Nomer ve Yunak 2003, 22).

İhtiyari reasürans işlemleri doğrudan doğruya reasürans şirketi veya reasürör fonksiyonu üstlenen sigorta şirketi ile anlaşma yapılarak gerçekleştirilebileceği gibi, bir reasürans brokeri aracılığıyla da gerçekleştirilebilmektedir.

İhtiyari reasürans yöntemi; her rizikonun ayrıntılarıyla incelenip reasürörün kabul politikasıyla uyumlu olup olmadığının belirlenmesi, reasüröre sedanın iş kabul politikasını etkileyebilme olanağı sağlaması, yeterli prim geliri sağlama olanağı tanınması ve reasürörün sedanın iş kabul politikası hakkında bilgi sahibi olması açısından reasüröre birtakım avantajlar sağlamaktadır (Nomer ve Yunak 2003, 23-24).

Reasürans işlemlerinin sedan şirket açısından avantajları ise, sigorta şirketinin iş kabul kapasitesini artırması ve sigortacının reasürörünün tecrübesinden yararlanmasını sağlamasıdır (Mendoza 2014, 64). Bununla birlikte; her rizikonun ayrı ayrı değerlendirilmesi ve plase edilmesinin, her bir sesyon²⁴ bakımından gereken ayrıntılı bilgi alışverişi, yoğun iş gücü ve kırtasiye giderleri nedeniyle oldukça masraflı olması; sedan şirketin, ihtiyari plasman tamamlanmadan sigortalısına sigorta teminatı verememesi ve bu gecikme nedeniyle rakipleri karşısında dezavantaj yaşaması, reasürörün onayı olmadan sigorta şirketinin poliçe koşullarında değişiklik yapamaması gibi hususlar nedeniyle ihtiyari reasürans, sedan şirketin bazı sakıncalar yaşamasına sebep olmaktadır (Nomer ve Yunak 2003, 24).

Dünya’da birçok reasürör şirketi faaliyette bulunmaktadır. Türkiye’de ise faaliyette olan iki yerli reasürör şirketin en büyüğü Milli Reasürans T.A.Ş.’dir (MilliRe)²⁵. 1991 yılından bu yana Türk sigorta şirketlerinden serbest bazda iş kabul eden MilliRe, Türk sigorta piyasasının reasürans ihtiyacının yaklaşık %25’ini karşılamaktadır²⁶. Türkiye reasürans piyasasında iki adet yerli şirketin bulunması reasürans desteği arayan sigorta şirketlerini yurtdışına bağımlı hale getirmektedir²⁷. Yurtdışından reasürör desteği bulmak ise nispeten daha maliyetli olmakta ve bu nedenle sigorta şirketlerini, aşağıda açıklanacak olan, kapalı koasürans yapısını daha yaygın olarak kullanmaya itmektedir.

---

²⁴ Sesyon; sedan şirket tarafından reasüröre devredilen, reasüransa konu olan risk miktarıdır (Söz-lük, 48).

²⁵ MilliRe, Türkiye İş Bankası tarafından zorunlu reasürans sistemini işletmek üzere 1929 yılında kurulmuştur.

²⁶ <http://www.millire.com/KurumsalProfil.html>, E. T: 09.08.2020.

²⁷ MilliRe dışındaki diğer yerli reasürans şirketi Türk Reasürans A.Ş.’dir. Bunların dışında Türkiye’de şubesi bulunan Arti Reasürans ve VHV Reasürans şirketleri de piyasada faaliyet göstermektedir.

2.4.2. Koasürans İşlemleri

2.4.2.1. Açık Koasürans (Birlikte Sigorta, Müşterek Sigorta)

Açık koasüransın; sigorta konusu olan menfaatin aynı tehlikelere karşı aynı sigorta dönemi içerisinde birden fazla sigorta şirketi tarafından ortaklaşa teminat altına alınması olduğundan daha önce bahsedilmişti (Sözlük, 56). Açık koasüransta risk, poliçe üzerinde adı geçen sigorta şirketleri arasında paylaştırılmakta ve her şirket kendi üstlendiği pay kadar sorumlu olmaktadır.

Açık koasürans TTK'nın 1466. maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir:

Bir menfaat birden çok sigortacı tarafından aynı zamanda, aynı süreler için ve aynı rizikolara karşı sigorta edilmişse, yapılan birden çok sigorta sözleşmesinin hepsi, ancak sigorta olunan menfaatin değerine kadar geçerli sayılır. Bu takdirde sigortalardan her biri, sigorta bedellerinin toplamına göre, sigorta ettiği bedel oranında sorumlu olur.

Sözleşmelere göre sigortacılar müteselsilen sorumlu oldukları takdirde, sigortalı, uğradığı zarardan fazla bir para isteyemeyeceği gibi, sigortalardan her biri yalnız kendi sözleşmesine göre ödemekle yükümlü olduğu bedele kadar sorumlu olur. Bu halde ödemede bulunan sigortacının diğer sigortalılara karşı haiz olduğu rücu hakkı, sigortalıların sigortalıya sözleşme hükümlerine göre ödemek zorunda oldukları bedeller oranındadır.

Açık koasürans, bir riskin birden çok sigortacı tarafından paylaşılması olup her bir sigorta şirketi riskin belirli bir kısmını teminat altına almaktadır. Açık koasürans genellikle büyük riskleri teminat altına almak için kullanılan bir yöntemdir. Örneğin; gemilerin, fabrikaların, petrol rafinerilerinin vs. sigortalanması için açık koasüransa başvurulabilmektedir (Omağ 2019, 279).

Açık koasüransın en çok uygulanan şekli, sigorta ettirenin çeşitli sigorta şirketlerine birlikte başvurarak her şirketin riskin ne kadarını üstlendiğini gösteren, hepsinin imzasının olduğu tek bir poliçe düzenlettirmesidir (Omağ 2019, 280). Ancak, her bir sigorta şirketinin ayrı ayrı poliçe düzenlemesi de mümkündür.

Genellikle riskin birden çok sigortacı tarafından sigortalanmasına sigorta ettiren ya da sigorta ettiren adına çalışan broker karar vermektedir. Broker ve/veya sigorta ettiren birden çok muhtemel lider olabilecek sigorta şirketi (*jeran*) ile sigortanın kapsadığı muafiyetleri, koşullarını ve primi müzakere etmektedir. Seçilen lider sigorta şirketi eğer riskin tamamını sigortalamak istemezse ya da sigorta ettiren riskin tamamının bu lider tarafından sigortalanmasını istemezse, başka sigorta şirketleri riskin kalanını sigortalamaları için davet edilmektedir. Bu

aşamada da her sigorta şirketiyle koşulları ayrı ayrı müzakere etmek mümkündür, ancak genellikle “takipçi şirket” olan bu şirketler lideri takip etmekte ve onun belirlediği koşulları kabul etmektedirler. Zira genelde en iyi koşulları ve primi belirleyen lider şirket olmaktadır (EC 2014, 113).

Liderin belirlenmesi aşamasında şirketin risk kapasitesi, finansal durumu, bu alandaki tecrübesi, sunduğu koşullar ve prim etkili olmaktadır (EC 2014, 120). Takipçi şirketin belirlenmesi aşamasında da temel olarak aynı prensipler esas alınmaktadır; ancak aradaki tek fark, takipçi şirket adaylarının lidere oranla sayıca daha fazla olmasıdır (EC 2014, 124).

2.4.2.2. Türkiye’ye Özgü Bir Uygulama: Kapalı Koasürans

Dünya’da reasürans desteği genel olarak reasürans alanında uzmanlaşmış şirketlerden sağlanmaktadır. Türkiye’ye özgü bir uygulama olan kapalı koasürans ise, ihtiyari reasürans desteğinin reasürör şirketler yerine pazarda faaliyet gösteren rakip sigorta şirketlerinden alınması anlamına gelmektedir. TTK kapsamında “koasürans” başlığı altında yalnızca “açık koasürans” yapısının işleyiş şekline yer verilmiş olup, kapalı koasürans bakımından TTK’da bir düzenleme bulunmadığı dikkat çekmektedir. Kapalı koasürans, sigorta şirketlerinin teminat altına aldıkları riski yabancı reasürörlere devretmeleri kendileri için daha maliyetli olduğundan, Türkiye’de piyasanın ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkmış yaygın bir uygulamadır.

Kapalı koasürans yapısında, bir sigorta şirketinin sigorta sözleşmesinde üstlenmiş olduğu risklerin bir bölümünün, prim karşılığında bir veya birden fazla sigorta şirketine ayrı bir sözleşme (protokol) vasıtasıyla devredilmesi söz konusu olup, kapalı koasürans niteliği itibarıyla aslında ihtiyari reasüranstır. Sedan şirket hasar maliyeti dışında kalan maliyet kalemlerini karşılayabilmek adına kapalı koasürans desteği aldığı sigorta şirketlerinden belli bir oranda komisyon almaktadır. Kapalı koasüransta, sigorta ettiren yalnızca poliçeyi düzenleyen şirket ile muhatap olmaktadır. Bir başka ifadeyle, sigortalı, kapalı koasüransta yer alan diğer şirket veya şirketlerin kimliklerini bilmemektedir. Bu durumda sigorta sözleşmesindeki edimlere ilişkin sadece sözleşmede imzası olan sigorta şirketi

sorumlu olmaktadır²⁸.

Açık koasürans ile kapalı koasürans arasındaki temel fark, riskin paylaşıldığı aşamadır. Açık koasüransta risk sigorta şirketleri tarafından üstlenildiği aşamada paylaşılmaktadır (birincil paylaşım). Bir nevi ihtiyari reasürans olan kapalı koasüransta ise risk, bir sigorta şirketi tarafından üstlenildikten sonra diğer sigorta şirketlerine devredildiğinden riskin ikincil paylaşımı söz konusudur.

---

²⁸ Bkz. 23.01.2020 tarihli ve 20-06/61-33 sayılı Kurul kararı, para. 38.

BÖLÜM 3

SİGORTA SEKTÖRÜNDEKİ İŞBİRLİKLERİNİN REKABET HUKUKU AÇISINDAN İNCELENMESİ

Sigorta şirketlerinin büyük kapsamlı risklere teminat sağlayabilmek adına kendi aralarında kurdukları işbirlikleri çeşitli açılardan rekabet hukukunun alanına girebilmektedir. Bu işbirliklerinin sigorta grup muafiyetinden yararlanıp yararlanamayacağı ya da yapılan işbirlikleri çerçevesinde sigorta şirketlerinin aralarındaki bilgi değişiminin rekabet hukuku kapsamında ihlal teşkil edip etmediği rekabet hukuku pratiği açısından oldukça önemlidir. Çalışmanın bu bölümünde önceki bölümlerde ne şekilde oluşturulduğu açıklanan işbirliklerinin rekabet hukuku açısından incelemesi yapılacak ve karşılaşılabilecek sorunlara dair öneriler getirilecektir.

3.1. Sigorta Sektöründe Rekabet Hukuku Uygulamalarının Gelişimi

Sigorta sektörünün kendine has özellikleri nedeniyle rekabet hukuku kurallarının bu sektöre uygulanıp uygulanamayacağı ya da ne şekilde uygulanması gerektiği zaman zaman tartışma konusu olmuş; rekabet hukuku kurallarının sigorta sektörüne uygulanması sigorta şirketleri ya da sigortadan sorumlu düzenleyici otoriteler tarafından genellikle kabul görmemiştir (Ratliff vd. 1990, 352).

Sigorta, ticari bir faaliyet yerine toplumun tüm yönlerini destekleyen bir kamu hizmeti olarak görüldüğü için rekabet hukuku uygulamasında özel bir statüde değerlendirilmektedir (Ratliff vd. 1990, 352). Bu kapsamda, uygulamada sigorta sektörünün kendine özgü özelliklerinin rekabeti kısıtlayıcı nitelikteki anlaşmaları ya da uyumlu eylem, teşebbüs birliği kararları gibi diğer rekabet karşıtı davranışları kolaylaştırıp kolaylaştırmadığı, sigorta sektöründeki özellikle rekabeti kısıtlayıcı nitelikteki yatay ya da dikey anlaşmaların rekabet hukukunun alanına girip girmeyeceği ve rekabet karşıtı etkileri azaltacak şekilde

düzenlenip düzenlenemeyeceği rekabet hukuku açısından önem kazanmaktadır (OECD 1998, 21). Bu çerçevede hasara ilişkin bilgilerin paylaşılmasına, büyük risklerin sigortalanması için işbirliği yapılmasına ve poliçe koşullarının standartlaştırılmasına yönelik anlaşmalar rekabet hukuku uygulamasında inceleme konusu yapılmıştır (OECD 1998, 21).

Sigorta şirketleri, sigorta sektörünün diğer sektörlerden farklı olduğu ve sigortacılar arasındaki anlaşmaların rekabet hukuku kurallarının uygulanmasından muaf tutulması gerektiği görüşündedirler. Sigorta şirketlerinin dayandığı bu sözde “özellik doktrini” sigorta şirketleri arasındaki anlaşmaların neden olacağı rekabet kısıtlamalarının getireceği faydaların, zararlarını dengeleyeceğini esas almaktadır (Faure ve Van Den Bergh 1995, 66). Bu çerçevede, sigorta şirketleri tarafından şu argümanlar ileri sürülmektedir (Faure ve Van Den Bergh 1995, 67):

- i) sigorta şirketleri arasında işbirliği yapılması prim hesaplarının yapılabilmesi için gereklidir,
- ii) riskler giderek büyüme eğiliminde olduğundan bunları sigortalamak için havuz ve reasürans anlaşmalarına başvurulması mecburidir; bu durum da rekabet hukukunun uygulanmasının önüne geçecektir,
- iii) piyasa şeffaf olmadığından müşteriler farklı sigorta poliçelerini karşılaştıramayacaklardır; bu bilgi asimetrisi problemi rekabet hukuku kurallarının uygulanmasında düzenleme yapılmasını gerektirmektedir,
- iv) sigorta teminatının sağlanması üretim maliyetlerine bağlı olmadığından sigortacılar kapasitelerini istedikleri kadar genişletebilmektedir, bu durum ise yıkıcı fiyat rekabetine neden olabilecektir,
- v) bu yıkıcı fiyat rekabeti iflaslara ve sigorta şirketlerinin sigortalılara karşı sorumluluklarını yerine getirememesine sebep olabilecektir, dolayısıyla sigorta şirketlerinin iflas riskine karşı korunması gerekmektedir.

Sigorta sektörüne rekabet hukuku kuralları ABD ve AB’de farklı zamanlarda uygulanmaya başlanmıştır. Bu uygulamaların sonucunda ise sigorta sektörünün bazı koşullarla rekabet hukuku kurallarının uygulanmasından muaf tutulmasını sağlayan düzenlemeler yapılmıştır. Devam eden bölümde ABD ve AB uygulamaları ayrı ayrı açıklanacaktır.

3.1.1. ABD Uygulaması

Sigorta sektörünü kendine has özelliklerinden dolayı rekabet hukuku kurallarının uygulanmasından muaf tutan ülkelerden biri ABD’dir. Ancak McCarran-Ferguson Kanunu ile tanınan bu muafiyet, rekabet hukuku kurallarının

sektöre uygulanmasını tamamen engellemekte; eyalet yasalarıyla düzenlenmiş olması koşuluyla “sigorta işi” nin²⁹ Sherman Kanunu dâhil olmak üzere ulusal yasaların uygulanmasından muaf tutulduğunu düzenlemektedir (OECD 1998, 185).

McCarran-Ferguson Kanunu’nun kabul edilmesinde o tarihe kadar sigorta sektörüne rekabet kurallarının uygulanmasındaki gelişim etkili olmuştur. ABD’de sigorta sektörünün ilk defa yargı kararına konu olduğu *Paul v. Virginia* kararında³⁰ sigorta poliçesi düzenlemenin ticari bir faaliyet olmadığı; *New York Life Ins. Co. v. Deer Lodge Country* kararında³¹ ise, sigorta işinin ticaret olarak değerlendirilmesinin uygun olmadığı ifade edilmiştir. Ancak *United States v. South-Eastern Underwriters* kararında³² Yüksek Mahkeme, sigorta birliğinin fiyat belirlemek suretiyle Sherman Kanunu’nu ihlal ettiğine karar vermiştir. Bu kararlar 85 yıllık içtihadını değiştiren Mahkeme, sigortacılığın ticari bir faaliyet olduğunu ve dolayısıyla ulusal kanunlara tabi olduğunu hüküm altına almış, ayrıca sigorta sektörüne eyaletler arası ticareti etkileyen diğer sektörlerden farklı davranılmaması gerektiğini vurgulamıştır (Kintner vd. 1985, 436). Bahse konu karardan sonra kabul edilen McCarran-Ferguson Kanunu ile eyalet seviyesinde düzenleme olması ve boykot, tehdit, zorlama hallerinden birini içermemesi şartıyla “sigorta işi” ulusal kanunların uygulanmasından muaf tutulmuştur³³.

McCarran-Ferguson Kanunu ile sigorta sektörünün ulusal rekabet mevzuatının uygulanmasından muaf tutulması zaman zaman tartışma konusu olmuştur. Kanun’un tanıdığı muafiyetin sınırlarının daraltılması gerektiği yönündeki görüşler üzerine 1975 yılında Başsavcı Yardımcısı Donald Baker; rekabet hukuku kurallarının, sigorta şirketlerinin fiyatlarını belirlemek için hasar bilgilerini paylaşmalarını engellemediğini ve reasürans programlarının yapısıyla tutarsız olmadığını ifade etmiştir (Havens ve Theisen 1985, 1311-1312). 1977

²⁹ McCarran-Ferguson Kanunu’nda “*business of insurance*” terimi kullanılmıştır. Bu terimin anlamı ise Yüksek Mahkeme’nin *Royal Drug* ve *Pireno* Kararları ile şu şekilde ortaya konulmuştur: poliçe sahibinin riskini dağıtmak ya da transfer etmek için yapılan işlemler, sigortacı ile sigortalı arasındaki işlemler ve sigorta sektörü içerisindeki teşebbüsler arası işlemler “sigorta işi” olarak kabul edilecektir. Bkz. *Group Life & Health Ins. Co. v. Royal Drug Co.*, 440 U.S. 205 (1979); *Union Labor Life Ins. Co. v. Pireno*, 458 U.S. 119 (1982).

³⁰ *Paul v. Virginia*, 75 U.S. 168 (1869).

³¹ *New York Life Ins. Co. v. Deer Lodge County*, 231 U.S. 495 (1913).

³² *United States v. South-Eastern Underwriters*, 322 U.S. 533 (1944).

³³ Ayrıntılı açıklama için bkz. Kintner vd. 1985.

yılında hazırladığı bir raporda, ABD Adalet Bakanlığı (*Department of Justice-DOJ*) konuyla ilgili şu ifadelerle yer vermiştir (OECD 1998, 186):

Sigorta sektörü herhangi bir özel muafiyete tabi olmadan işlerini ulusal rekabet yasalarıyla uyumlu şekilde yürütmelidir. Emsal kararlar, sigorta şirketlerinin hasar tecrübelerini ulusal rekabet yasasıyla uyumlu olarak bir havuzda toplayabileceğini göstermektedir. Ek olarak, ulusal yasalar ileride gerçekleşecek riski tahmin etmeyi ya da şirketlerden bağımsız bir kuruluş tarafından tavsiye verilmesini de yasaklamamaktadır. Benzer şekilde, işin gereği olarak, zaruri olup rekabeti azaltmayan havuzlar ve raesürans gibi gönüllü risk paylaşım anlaşmaları da yasaklanmamaktadır.

McCarran-Ferguson Kanunu ile sigorta sektörüne tanınan muafiyetin esasen iki nedeni olduğu belirtilmektedir. Bunlar; sigorta sektörüne özgü bir muafiyetin olmaması durumunda Sherman Kanunu'nun varlığının eyalet seviyesindeki düzenlemelere engel olabileceği ve sigorta sektörünün gereği olan işbirliklerinin rekabet kuralları nedeniyle hayata geçirilemeyeceği endişesidir. Ancak McCarran-Ferguson Kanunu'nun koruması altında eyalet seviyesindeki sınırlı düzenlemelerin rekabet kurallarının etkin uygulanmasına engel olabileceğini ve rekabet kurallarının etkinlik artırıcı işbirliklerine uygulanmasının anılan Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren daha esnek hale geldiğini, önceden rekabete aykırı görülen işbirliklerinin artık izin verilebilir görüldüğünü belirten DOJ; sayılan sebeplerin geçerliliğini yitirdiğini ve bu nedenle bahse konu Kanun'un kaldırılması gerektiğini ileri sürmektedir (Varney 2010).

Farmer'a (2011, 925) göre ise, hâlihazırda rekabet hukukundaki etki bazlı modern yaklaşım çerçevesinde rekabeti artıracak yönde etkisi olan veri toplama ve standart şartlar belirleme gibi işlemler rekabeti ihlal etmeyecektir; dolayısıyla sigorta sektörü özelinde bir muafiyete gerek bulunmamaktadır.

Hovenkamp'a (2010, 22) göre de, Kanun'un ilga edilmesinin sigorta uygulamasında çok büyük bir etkisi olmayacaktır. Zira bu uygulamaların çoğu hâlihazırda eyalet seviyesindeki düzenlemeler yetersiz kaldığından rekabet hukukunun kapsamına girmektedir, birçok uygulama ise hâlihazırda rekabeti ihlal etmemektedir. Ayrıca sigortacılar “*state action*”³⁴ bağımsızlığından yine de

---

³⁴ *State action* bağımsızlığının esaslarını Yüksek Mahkeme *Parker v. Brown* Kararı'nda ortaya koymuştur. Buna göre eyalet bazında yapılan düzenlemenin sigorta işini ulusal düzeydeki yasalardan muaf tutabilmesi için eyaletin düzenleme esaslarını açıkça belirlemesi ve anti rekabetçi aktiviteleri aktif olarak denetlemesi gerekmektedir (Anderson 1983, 102). Bkz. *Parker v. Brown* 317 U.S. 341 (1943).

yararlanabileceklerdir. Ancak Kanun'un ilga edilmesi normalde sigortacılar dışındaki teşebbüsler tarafından yapılırsa rekabet ihlali olarak görülecek uygulamalar ve eyalet düzeyinde kamu denetiminin yetersiz olduğu durumlar için etki doğuracaktır.

Hovenkamp (2010, 23) ayrıca, McCarran-Ferguson Kanunu'nun fiyat belirlemek, teminatları düşürmek gibi ağır ihlal kabul edilebilecek anlaşmaların muafiyet kapsamında kalmasına, buna karşılık etkinlik sağlayan yan anlaşmaların "sigorta işi" kapsamında görülmediğinden muafiyetten yararlanamamasına neden olduğunu; bu açıdan Kanun'un rekabet hukuku perspektifinden kayda değer bir katkı sağlamazken sosyal zarara neden olduğunu ileri sürmektedir. Hovenkamp'e (2010,23) göre Kanun'un bir diğer sonucu da ulusal mahkemelerin sigorta sektörüne rekabet hukukunu uygulama konusunda yeterli tecrübe edinmemeleridir. Bu durum özellikle mahkemenin piyasanın nasıl işlediği hakkındaki bilgisine dayanan etki bazlı yaklaşımın incelenmesi gereken davalarda önem kazanmaktadır.

Bir başka görüş ise, muafiyetin tamamen kaldırılmasından ziyade, Kanun'un yürürlüğe girdiği 1944 yılından itibaren hem sektörün ihtiyaçları hem de düzenleme ve rekabete yönelik bakış açısı değiştiğinden ve Yüksek Mahkeme de Kanun'un kapsamını dar yorumlama eğilimde olduğundan muafiyetin kapsamının daraltılması gerektiğini ileri sürmektedir (Kintner vd. 1985, 491).

Buna karşılık sektör oyuncuları tarafından, Kanun'un kaldırılması halinde belirsizlik meydana geleceği, ayrıca hem eyalet hem de ulusal çapta düzenleme olmasının şirketler için daha büyük sıkıntılar yaratabileceği ve merkezi planlamanın azalmaktan ziyade artabileceği, bu nedenlerle muafiyetin gerekli olduğu savunulmaktadır (Schmalz 1979).

Sigorta sektörünün rekabet hukuku uygulamalarından muaf tutulmasına yönelik yaklaşımın devam etmesi gerektiği yönündeki bir görüşe göre, muafiyetin devam etmesinin en önemli nedeni, muafiyeti sona erdirmenin etkin rekabeti artırmayacak olmasıdır. Bu görüşe göre, muafiyeti kaldırmak kısa süreli olarak teşebbüsler arası rekabeti artıracak olsa da maliyetleri düşürerek sektördeki etkin rekabetin bir ayağı olan teşebbüsler arası işbirliğini azaltacaktır. Bu işbirliklerinin rekabet kuralları ile engellenmesi durumunda maliyetler ve fiyatlar artacak, bu nedenle sigorta şirketlerinin birleşme eğilimi de artacaktır (Armentano 1989, 742-743).

Muafiyetin gerekli olduğunu ileri süren bir diğer görüşe göre ise, sigorta şirketleri McCarran-Ferguson Kanunu kapsamında birçok ortak faaliyette bulunmakla birlikte bu faaliyetlerin çoğu hâlihazırda Kanun koruması olmasa dahi ulusal rekabet yasaları çerçevesinde hukuka uygun olacaktır. Bununla birlikte birçok sigortacı muafiyetin yokluğunda yapacakları işbirliklerinin rekabet ihlallerine konu olacağından korkarak kamu yararına hizmet eden bu faaliyetlerine devam etmekten çekinebileceklerdir. Ek olarak, Kanun'un yürürlükten kaldırılması rekabetin artacağını garanti etmemektedir, zira eyalet düzeyindeki kuralların muafiyet kalktıktan sonra daha da kısıtlayıcı hale gelmesi mümkündür (Dedman vd. 1979, 1003-1004).

3.1.2. AB Uygulaması

AB'de rekabet hukuku kurallarının sigorta sektörüne uygulanmaya başlanması, Ortak Pazar'a geçilmesiyle paralel olmuştur. Geçiş sürecinde ülkeler arası ticaret engellerinin azaltılmasının yanı sıra serbestleşmenin başlamasıyla da sigorta şirketleri arasındaki rekabet artmıştır.

AB'de 1980'li yıllardan itibaren rekabet hukuku kurallarının sigorta sektörüne uygulanmaya başlandığı görülmektedir. Komisyon'un rekabet hukukunu sigorta sektörüne uyguladığı ilk kararı Nuova CEGAM olarak bilinen İtalyan mühendislik sigortacıları birliğini incelediği karardır. Komisyon, *Nuova CEGAM* kararında³⁵ mühendislik sigortası alanında teknik ve aktüeryal verileri toparlayarak üyelerine teknik destek sağlamak isteyen teşebbüs birliğinin üyelerinin imzaladıkları anlaşmayı incelemiştir. Bu anlaşmaya göre, üyeler birlik tarafından belirlenen prim tarifelerini nihai primlerini belirlerken dikkate almak zorunda olup, ayrıca reasüröre ödenecek komisyon oranları da anlaşma kapsamında belirlenmiştir. Komisyon bu anlaşma nedeniyle normalde rekabet içinde olmaları gereken sigortacıların genel olarak aynı seviyede prim belirlediklerini ve reasüröre ödenecek primi belirleme özgürlüklerinin kısıtlandığını tespit etmiştir. Komisyon tarafa imzaladıkları anlaşmanın, Avrupa Birliğinin İşleyişine Dair Anlaşma'nın (ABİDA) 101. maddesi³⁶ kapsamında ihlal teşkil ettiğine dair görüş bildirmiş,

³⁵ *Nuovo CEGAM* [1984] O. J. L. 99/29.

³⁶ ABİDA'nın 101.maddesi, üye devletler arasındaki ticareti etkileyebilecek nitelikte olan ve amacı veya etkisi iç pazardaki rekabetin engellenmesi, kısıtlanması veya bozulması olan ve özellikle alış, satış fiyatlarının belirlenmesi, arz kaynaklarının paylaşılması gibi nitelikleri taşıyan tüm teşebbüsler arası anlaşmaları, teşebbüs birliği kararlarını ve uyumlu eylemleri yasaklamaktadır.

bunun üzerine taraf anlaşmada sakıncalı görülen maddeleri değiştirmiştir. Komisyon da bu değişiklikler sonrasında anlaşmanın bu alanda faaliyet göstermek için gerekli teknik bilgiyi taraflara sunduğunu ve birliğin İtalyan sigorta sektörünün kapasitesini artırarak tüketiciye yarar sağladığını göz önüne alarak anlaşmaya on yıllığına bireysel muafiyet tanımıştır.

Nuova CEGAM kararı ile Komisyon sigorta sektörüne rekabet kurallarını uygulamak yönündeki niyetini göstermiştir. Komisyon bu niyetini teyit eden 1984 tarihli *Fire Insurance* kararında³⁷ 1980 yılında Alman Malvarlığı Sigortacıları Birliği'nin yangın sigortası primlerini yükseltme önerisini geçmişe dönük olarak incelemeye almış ve bahse konu önerinin ABİDA'nın 101. maddesi kapsamında rekabeti kısıtladığı, ayrıca söz konusu önerinin sigorta şirketleri arasında hasar bilgilerini paylaşmaktan öteye giden bir işbirliği olduğu, dolayısıyla muafiyetten yararlanamayacağı sonucuna varmıştır. Komisyon ayıca *Nuova CEGAM* kararındaki yaklaşımını bir kez daha yineleyerek sektörün kendine has özelliklerinin dikkate alınmak suretiyle sigorta sektörüne rekabet hukuku kurallarının uygulanmasının Komisyon'un politikasına uygun olduğunu ifade etmiştir (Havens ve Theisen 1985, 1316). Bunun üzerine, Alman Malvarlığı Sigortacıları Birliği Komisyon'un kararını temyiz etmiştir³⁸. Taraf, Avrupa Birliği Adalet Divanı'nda (ABAD) ABİDA'nın 101. maddesinin sigorta sektörüne uygulanamayacağını ileri sürmüştür. Buna karşılık ABAD, sigorta sektörünü rekabet hukuku kurallarından muaf tutan herhangi bir düzenleme bulunmadığından sektöre rekabet hukuku kurallarının uygulanmasının mümkün olduğunu ifade etmiş ve tarafın bu iddiasını reddetmiştir.

Komisyon'un *Nuova CEGAM* kararından bir sene sonra aldığı *P&I Clubs* kararında³⁹, denizcilik sigortası teminatı sağlayan 17 Koruma ve Tazminat Kulübü'nün (*Protection and Indemnity Clubs*), aralarında imzalamış oldukları, kulüplerin gemi işletmeciliğinden kaynaklanan risklerini havuz aracılığıyla reasüre etmelerini sağlayan uluslararası grup anlaşması için Komisyon'a yaptıkları muafiyet başvurusu incelenmiştir. Komisyon anlaşmanın yeni sigortalanacak gemiye diğer bir kulüp üyesinin daha düşük prim teklif edememesi ve iş kotası konulması gibi hükümlerinin rekabeti ihlal ettiğini ve bireysel muafiyetten

---

³⁷ *Fire Insurance* [1984] O. J. L. 35/20.

³⁸ Case 45/85, *Verband Der Sachversicherer v. Commission* [1987].

³⁹ *P&I Clubs* [1985] O. J. L. 376/2.

yararlanamayacağını taraflara bildirmiş, taraflarca yapılan değişiklikler sonucunda gemi operatörlerine daha geniş seçim özgürlüğü de verilmesiyle anlaşmaya bireysel muafiyet tanımıştır.

Komisyon'un sigorta sektörüne rekabet hukuku kurallarını uyguladığı bir başka kararı ise *Concordato Incendio*⁴⁰ kararıdır. Bahse konu kararda Komisyon, poliçelerdeki esaslı hükümleri tanımlama, prim miktarlarının belirlenmesi için istatistiki verileri hazırlama, prim oranlarını hasara göre güncelleştirme gibi amaçlarla İtalya'daki sigorta şirketlerinin kurduğu teşebbüs birliğinin tavsiye niteliğindeki kararlarının, primi ve sözleşme koşullarını standart hale getirebileceğinden bahisle birliğin ortak prim tarifesi ve standart koşulları belirlemesinin ABİDA'nın 101. maddesi kapsamında olduğuna ancak aynı zamanda pazara yeni girişleri kolaylaştırarak pazarın kapasitesini artıracığından ve standart poliçe koşullarının belirlenmesiyle müşterilerin teklifler arasında karşılaştırma yapmasını kolaylaştırarak tüketici yararı sağlayacağından, 10 yıllığına bireysel muafiyet verilebileceğine karar vermiştir.

TEKO kararında⁴¹ ise Komisyon, makinelerden kaynaklı hasarların karşılanması için ortaklaşa reasürans sağlanması amacıyla kurulan *TEKO*'yu (*Technisches Kontor für die Maschinen-B-U-Versicherung*) incelemiştir. *TEKO* tarafından prim miktarı ve sözleşme şartlarında standart bir uygulama öngörülmemiştir. Bununla birlikte bir sigortacı *TEKO*'dan primi hesaplamasını isterse reasürans hizmetinden yararlanabilmek için bu minimum primi uygulamak zorunda olduğundan pratikte üye şirketlerin prim ve sözleşme şartlarının aynı doğrultuda olduğunu ortaya koyan Komisyon; üyelerin ayrı ayrı risklerin mahiyetini belirlemesi güç olacağından teşebbüs birliği kararına 10 yıllığına bireysel muafiyet tanımıştır.

Komisyon benzer bir değerlendirmeyi *Assurpol* kararında⁴² da yapmıştır. Çevreye verilecek zararların müştereken sigortalanması amacıyla kurulan *Assurpol*'un üyeleri, aralarında imzaladıkları anlaşma için muafiyet başvurusunda bulunmuşlardır. Anılan kararda üyelerin net risk primlerini ve havuza yapacakları operasyonel ücret katkılarını ortaklaşa belirlemelerini sağlayan anlaşma rekabeti kısıtlayıcı nitelikte bulunsa da bu işbirliğinin havuzun işleyişi için gerekli olduğu;

⁴⁰ *Concordato Incendio* [1989] O. J. L. 15/25.

⁴¹ *TEKO* [1989] O. J. L. 13/35.

⁴² *Assurpol* [1992] O. J. L. 37/17.

ayrıca pazara yeni girişleri kolaylaştırarak pazarın kapasitesini artıracığından ve standart poliçe koşullarının belirlenmesiyle müşterilerin teklifler arasında karşılaştırma yapmasını kolaylaştırarak tüketici yararı sağlayacağından bahisle anılan anlaşmaya 7 yıllığına bireysel muafiyet tanınmıştır.

TEKO ve *Assurpol* kararlarında Komisyon, bir tür işbirliği anlaşması olan ko(re)asürans yapısına üyelerinin riskle ilgili bilgilerini artırdığı, finansal kapasite yarattığı ve sigortalanacak risk için teknik uzmanlığı artırdığı için bireysel muafiyet değerlendirmesi yapmıştır. Görüldüğü üzere sigorta sektörüne yönelik olarak grup muafiyetine ilişkin ilk düzenlemenin çıkarılmasından önce, istatistiksel veri yaratma ya da bireysel sigortacıların kapasitesini açacak riskleri sigortalama amacı olan havuz uygulamalarına genel olarak muafiyet tanınabileceği görüşü hâkim olmuştur (Lista 2013, 27).

Komisyon rekabet kurallarını sigorta sektörüne uygularken genellikle ABİDA'nın 101. maddesine aykırı nitelikte rekabeti kısıtlayıcı anlaşmalarla karşılaşmıştır (OECD 1998, 189). Primlerin belirlenmesi gibi amaçlarla yapılan anlaşmaların her zaman anılan madde kapsamında yasak olduğu değerlendirilmiştir. Özellikle tüketiciyi etkileyen bu tür anlaşmaları tespit etmek ve yasaklamak Komisyon'un önceliği olmuştur (Estava 1997). Bununla birlikte Komisyon, sigorta sektörünün bazı karakteristik özelliklerinin sigorta şirketleri arasında belirli bir derecede işbirliği gerektirdiğini de göz önüne almaktadır (OECD 1998, 189). Komisyon sigorta sektöründeki rekabet uygulamasında, bir yandan sigorta şirketleri arasındaki anlaşmaların rekabeti kısıtlamasını engellemeye, diğer yandan da sigortacıların belirli bir ölçüde işbirliği yapmasına izin vererek sektör ve tüketici yararına olacak şekilde Avrupa sigorta sektörünün rekabet edebilirliğine katkı sağlamaya çalışmaktadır (OECD 1998, 194-195; Estava 1997).

Komisyon'un sigorta sektöründe 2019 yılının Mayıs ayında açtığı en son soruşturma ise bir teşebbüs birliği olan Insurance Ireland'ın oluşturduğu karşılıklı veri paylaşımı esasına dayanan veri havuzuna ulaşım koşullarının rekabeti kısıtlayıp kısıtlamadığıyla ilgilidir. Veri paylaşımı, tüketicilere daha iyi fiyat ve hizmet sunulmasını ve piyasaya girişlerinin artmasını sağladığından genellikle rekabetçi etkilere sahip olduğu kabul edilmektedir. Ancak, veri havuzuna ulaşım ve katılım bazı teşebbüslerin rekabette dezavantajlı duruma düşmesine ya da

rakiplerin birbirlerinin stratejilerini öğrenmelerine neden olabileceğinden bu gibi hallerde rekabeti kısıtlayıcı etkiler gündeme gelebilmektedir⁴³.

3.2. İşbirliklerinin Sigorta Grup Muafiyeti Kapsamında İncelenmesi

3.2.1. Sigorta Grup Muafiyetinin AB'deki Gelişimi

Komisyon'un sigorta sektörüne rekabet hukuku kurallarını uygulamaya başlamasıyla biriken tecrübesi sonucunda hazırlanan 3932/92 sayılı Sigorta Grup Muafiyeti Tüzüğü⁴⁴ (*Insurance Blok Exemption Regulation*) 1993 yılında yürürlüğe girmiştir (OECD 1998, 189). Bu düzenlemeyle esas olarak sigorta şirketlerinin şu dört ana başlık altındaki işbirliklerine muafiyet tanınmıştır: i) risklerin hesaplanması için yapılan istatistiksel bilgi değişimi anlaşmaları, ii) sigortacılar için bağlayıcı olmayan standart poliçe şartlarının ortaklaşa belirlenmesi, iii) belirli risk türlerinin ortaklaşa sigortalanması ve iv) güvenlik cihazlarının tanıtılması, kurulması, dağıtılması alanındaki işbirlikleri⁴⁵.

1993 yılında yürürlüğe giren Tüzük'ün geçerliliği 2003 yılında sona ermiş, ardından bahse konu Tüzük büyük oranda muhteviyatını koruyarak 2010 yılına kadar geçerli olacak şekilde yenilenmiştir⁴⁶.

Komisyon 1999 tarihli *P&I Clubs II* kararı⁴⁷ ile tutumunu değiştirerek bazı havuzların gerekli olduğu ve rekabeti kısıtlamadığı gerekçesiyle bu tür havuzların kurulmasının rekabeti ihlal etmediği yaklaşımını benimsemiştir. Bahse konu kararda Komisyon, bir sigortacının tek başına sigortalayamayacağı büyük risk

⁴³ Press Release, European Commission, "Antitrust: Commission opens investigation into Insurance Ireland data pooling system" IP/19/2509 (14.05.2019), https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_2509, E. T: 08.09.2020.

⁴⁴ Commission Regulation (EEC) No 3932/92 of 21 December 1992 on the application of Article 85 (3) of the Treaty to Certain Categories of Agreements, Decisions and Concerted Practices in The Insurance Sector.

⁴⁵ Bahse konu tüzüklerle ilgili ayrıntılı açıklama için bkz. Elçin Cengiz 2007, 30 vd. Bununla birlikte Tüzük, kapsamı çok geniş tutulduğundan bahisle doktrinde eleştirilmiştir. Faure ve Bergh'e (1995) göre daha önce bahsedilen sigortacıların grup muafiyetinin gerekliliğine ilişkin dayandığı argümanlar yeterli değildir. Zira bu argümanların çoğu başka sektörler için de geçerlidir. Ayrıca sigortacıların işbirliğini gerektiren hususların genel bir grup muafiyeti kapsamında değerlendirilmesinden bireysel muafiyet kapsamında değerlendirilmesi rekabet hukuku kurallarının uygulanması bakımından daha etkili bir yöntemdir.

⁴⁶ Commission Regulation (EC) No 358/2003 of 27 February 2003 on the Application of Article 81(3) of the Treaty to Certain Categories of Agreements, Decisions and Concerted Practices in the Insurance Sector.

⁴⁷ *P&I Clubs II* [1999] O. J. L. 125/12.

kapasiteli işler bakımından havuz üyelerinin rakip olmadıklarını ifade etmiştir⁴⁸. “P&I Clubs doktrini” olarak benimsenen bu görüş, havuzun dışında riske teminat bulunmadığı haller bakımından uygulanmaya başlanmıştır. Anılan doktrin doğrultusunda, pazar payları ne kadar yüksek olursa olsun tek bir sigortacının teminat sağlayamadığı riskler için kurulan havuzlar rekabeti kısıtlayıcı sayılmamıştır. Benzer yaklaşım nükleer sigorta havuzu kararlarında ve Avusturya ile Alman terör havuzu kararlarında da görülmektedir. Komisyon, anılan kararlarda havuzun gerekli olmadığını veya aynı riski sigortalamak için birden fazla havuz kurulabileceğini ortaya koyamadığı için bu havuzların ABİDA’nın 101. maddesi kapsamında olmadığını karar vermiştir. Komisyon İspanya, İsviçre ve İtalya nükleer havuzlarına açtığı soruşturmaları ise havuz anlaşmaları olmadan nükleer sorumluluk sigortası teminatı sağlanmasının mümkün olmadığı gerekçesiyle kapatmıştır⁴⁹.

Bununla birlikte, Komisyon’un Raporu’nda⁵⁰ da belirtildiği üzere, havuz üyelerinin riskleri tek başına karşılama imkânlarının olduğu hallerde rakip konumunda olan bu şirketler arasındaki havuz anlaşmaları ABİDA’nın 101. maddesi kapsamında olacak ve ancak gerekli şartları sağlıyorsa grup muafiyetinden yararlanabileceklerdir.

Komisyon *P&I Clubs II* kararı ile tanıdığı on yıllık muafiyetinin sona ermesinden sonra P&I Clubs hakkında havuz üyelerinin imzaladıkları anlaşmanın bazı hükümlerinin üyeler arasındaki rekabeti kısıtlayıp kısıtlamadığını ve anlaşmanın pazara girişi engelleyip engellemediğini incelemek için soruşturma başlatmıştır. Bu konu hakkında sigortacılar, brokerler ve gemi sahiplerinden bilgi alarak pazar araştırması yapan Komisyon, şüphelerini doğrulayacak kanıt bulamamış ve soruşturmayı kapatmıştır⁵¹.

⁴⁸ Bununla birlikte Komisyon, anlaşmanın havuzun kurulması dışındaki diğer hükümlerinin havuz üyeleri arasında rekabeti kısıtlayıp kısıtlamadığını incelemiş; kota belirlenmesi ve tankerler için minimum tutarın tavsiye edilmesi hükümlerinin rekabeti kısıtladığına, ancak etkinlik sağladığından on yıllığına bireysel muafiyetten yararlanabileceğine karar vermiştir.

⁴⁹ Report From The Commission to The European Parliament and The Council on The Functioning of Commission Regulation (EC) No 358/2003 on The Application Of Article 81(3) Of The Treaty To Certain Categories Of Agreements, Decisions And Concerted Practices in the Insurance Sector, 2009, Brüksel, s. 32, dn. 53,54,55.

⁵⁰ A.g.k. s. 33.

⁵¹ Press Release, European Commission, “Antitrust: Commission Closes Investigation in P&I Clubs Case” IP/12/873 (01.08.2012), https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_12_873, E. T: 29.08.2020.

2008 yılında Komisyon, üye ülkelerde muafiyetin ne şekilde uygulandığı ve sigorta sektörüne etkilerine dair topladığı bilgiler ışığında hazırladığı Rapor'da⁵² muafiyete konu anlaşmaların diğer sektörlerdeki benzer anlaşmalardan farklılaşp farklılaşmadığı, bu farklılığın sigortacılar arasında işbirliğine olan ihtiyacı artırıp artırmadığı, artırıyorrsa bu durumun grup muafiyeti kapsamında korunmasının gerekli olup olmadığı üzerinde durmuştur. Bu çerçevede, 2010 yılında yenilenen grup muafiyetinin kapsamı oldukça daraltılmış; standart poliçe koşullarının belirlenmesi ve güvenlik cihazlarının tanıtımı, kurulumu ile dağıtımına ilişkin anlaşmaların sadece sigorta sektörüne özgü olmadığı ve bazı rekabetçi endişeler yaratabileceği kanaatine varılarak olay bazında değerlendirilmesi daha uygun bulunmuş ve söz konusu anlaşmalar grup muafiyeti kapsamından çıkarılmıştır⁵³. Ayrıca Rapor'da bu anlaşmaların muafiyet kapsamına alınmasa dahi doğrudan ihlal olarak kabul edilemeyeceği, bireysel muafiyet ve Yatay İşbirliği Anlaşmalarına İlişkin Rehber⁵⁴ (Yatay İşbirliği Rehberi) kapsamında değerlendirme yapılabileceği ifade edilmiştir.

24 Mart 2010 tarihinde Komisyon, 31 Mart 2017 tarihine kadar geçerli 267/2010 sayılı Sigorta Grup Muafiyeti Tüzüğü'nü kabul etmiştir. Anılan Tüzük, sigorta sektöründeki bilgi değişimi ve risk paylaşımı anlaşmalarını belirli kriterler çerçevesinde rekabet hukuku kurallarının uygulamasından muaf tutmuştur. Ortak hesaplamaların yapılması ve tabloların hazırlanması için bilgi değişimi yapılması ve koasürans ya da koreasürans yoluyla risklerin teminat altına alınması bu Tüzük ile muafiyet kapsamında kalmaya devam etmiştir (EC 2016, 5). Anılan Tüzük'te ortak yapılacak hesaplamaların ve tabloların muafiyetten yararlanabilmesi için derlemenin geçmiş risklere yönelik toplulaştırmış verileri içermesi, verilerin

---

⁵² Report From The Commission to The European Parliament and The Council on The Functioning of Commission Regulation (EC) No 358/2003 on The Application Of Article 81(3) Of The Treaty To Certain Categories Of Agreements, Decisions And Concerted Practices in the Insurance Sector, 2009, Brüksel.

⁵³ Commission Regulation (EU) No 267/2010 of 24 March 2010 on the Application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to Certain Categories of Agreements, Decisions and Concerted Practices in the Insurance Sector, Explanatory Note para. 3.

Söz konusu değişiklikler sektörde eleştirilmiş, taraflar muafiyetin hukuki öngörülebilirlik sağladığını ve kaldırılması halinde rekabeti artırıcı işbirliklerinin azalacağını, ayrıca bireysel anlaşmaların olay bazında değerlendirilmesinin getireceği ek maliyetlerin özellikle küçük şirketleri etkileyeceğini ileri sürmüşlerdir (Davis ve Day 2010, 314).

⁵⁴ Guidelines on the Applicability of Article 101 of the Treaty on the Functioning of the European Union to Horizontal Co-operation Agreements [2011] O. J. C11/1.

üçüncü taraflarla ayrımcı olmadan paylaşılması ve karşılanabilir olması gerektiği şeklinde düzenleme yapılmıştır. Belirli risklerin ortaklaşa sigortalanabilmesi içinse kurulacak ko(re)asürans havuzlarının yeni bir riski teminat altına alması gerektiği ve bu durumda da muafiyetin havuzun pazar payına bakılmaksızın üç yıllığına uygulanacağı hükümlerine yer verilmiştir. Yeni olmayan riskler içinse havuzun o alandaki pazar payının koasürans havuzları için %20'yi, koreasürans havuzları içinse %25'i geçmemesi şartıyla uygulanacağı belirtilmiştir. İşlem bazında yapılan ko(re)asürans anlaşmaları ise grup muafiyeti kapsamı dışında tutulduğundan kendilerinin bireysel muafiyet değerlendirmesi yapmaları beklenmiştir.

Bahse konu Tüzük'ün süresi 2017 yılında dolmuştur. Komisyon 2016 yılında hazırladığı Rapor'da⁵⁵ öncelikle, hâlihazırda muafiyetten yararlanan iki tür işbirliğinin sigorta sektörüne özgü olduğunu ortaya koymuş, ardından bu işbirlikleri için özel bir muafiyetin gerekip gerekmediğini değerlendirmiştir. Sektör oyuncularından hesaplamaların yapılması ve tabloların hazırlanması için grup muafiyetinin kaldırılması halinde masrafların artacağı, işbirliğinin azalacağı, bu nedenle sektöre yeni girecek ya da sektördeki küçük çaplı şirketlerin verileri elde etmekte zorlanacağı ve bu durumun rekabeti azaltarak tüketici zararına yol açabileceği yönünde itirazlar gelmiştir. Bu iddialara karşılık Komisyon, Yatay İşbirliği Rehberi'nin bilgi değişimine ilişkin açıklamalarının sigorta sektörüne uygulanabilir olduğunu ve kendi kendilerini değerlendirilebilmeleri için taraflara yol gösterici olacağını ifade etmiştir. Ayrıca Komisyon, 2016 yılında yaptığı sigorta grup muafiyetinin etkilerini değerlendirdiği çalışmasında⁵⁶ riskin ortaklaşa sigortalanmasına yönelik anlaşmaların Yatay İşbirliği Rehberi kapsamında ortak üretim anlaşması⁵⁷ olarak değerlendirilebileceğini belirtmiştir.

Ortak sigortalanılan riskler bakımından ise, sektör oyuncuları, grup muafiyetinin kaldırılmasının sigortacıların daha yüksek fiyatlar belirlemesine neden

---

⁵⁵ Report From The Commission To The European Parliament And The Council On The Functioning Of Commission Regulation (EU) No 267/2010 On The Application Of Article 101(3) Of The Treaty On The Functioning Of The European Union To Certain Categories Of Agreements, Decisions And Concerted Practices In The Insurance Sector, 2016, Brüksel.

⁵⁶ Commission Staff Working Document Impact Assessment -Ht.4012-Iber, 2016, Brüksel.

⁵⁷ Ortak üretim anlaşmaları; aynı ürün pazarında aktif olarak faaliyet gösteren ya da bir uzmanlaşma anlaşması vasıtasıyla bir ürün pazarına girmek isteyen iki ya da daha fazla tarafın belirli ürünleri ortaklaşa üretmeyi kabul ettiği anlaşma türüdür (Rekabet Terimleri Sözlüğü, <http://rekabet.gov.tr/tr/Sayfa/Yayinlar/rekabet-terimleri-sozlugu/terimler-listesi?icerik=95e58375-fe7d-4241-b09d-5faf-440c8e16>, E. T: 19.09.2020).

olabileceğini, hatta var olan havuzların dağılabileceğini ileri sürmüşlerdir. Ancak Komisyon yaptığı araştırma sonucunda muafiyet kapsamında kalan havuzların sayısının oldukça az olduğunu görmüş ve bu tür anlaşmaların da Yatay İşbirliği Rehberi kapsamında olay bazında incelenebileceği kanaatine varmıştır. Bu nedenlerle sigorta sektöründe bahsedilen anlaşmalar için özel bir muafiyete ihtiyaç bulunmadığı ve muafiyetin kaldırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Grup muafiyetinin kaldırılmasının yerinde olduğu yönündeki görüşler temel olarak şu hususlara dayanmaktadır:

- Sigorta şirketlerinin, gelecekte riskin nasıl şekilleneceğine dair fikir sahibi olmasını sağlayan geçmiş istatistiksel bilgilerin değişiminin muafiyet kapsamında olması gerektiğine dair dayanakları, bu bilgilerin sektörün etkin işleyişini sağlamasıdır. Ancak belirsizlikle mücadele eden tek hizmet sağlayıcıları, sigorta şirketleri değildir. Belirsizlik bir teşebbüs için normal bir iş riskidir ve tek başına muafiyeti gerektirmeye yeterli değildir (Porrini 2016, 163).
- Ko(re)asürans anlaşmaları bakımından ise bu anlaşmaların homojen olmaması yani her risk için anlaşmanın unsurlarının değişebilmesi muafiyetin yenilenmemesinde bir etken olmuştur. Çünkü bu tür istisnai bir hukuki aracın tüketiciler tarafından öngörülebilir olması için düzenlemenin önemli ölçüde homojen olması gerekmektedir (Falconi ve Suhr 2018, 610).

Grup muafiyetinin kaldırılmasından sonraki dönemde, henüz piyasadaki etkisi net olmamakla beraber, sigorta şirketlerinin yaptıkları işbirliklerinin rekabet ihlallerine konu olmaması için işbirliği yapmalarının rekabet için daha avantajlı olduğunu kanıtlamaları gerekecek ve bu durum dolaylı olarak işbirliklerinin azalması sonucunu doğurabilecektir. Hâlihazırda var olan istatistiksel veri derleme ve havuz anlaşmalarının rekabeti kısıtlamadığından bahsedebilmek içinse önceki grup muafiyetinin gerekliliklerini karşılamaları tek başına yeterli olmamakta, aynı zamanda bireysel muafiyet koşullarını da karşılamaları gerekmektedir (Stancke 2017, 548).

3.2.2. Türkiye Uygulaması

Türkiye uygulamasına bakıldığında sigorta sektöründeki bazı anlaşma türlerinin 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin uygulanmasından grup olarak

muaf tutulması için 2008/3 sayılı Tebliği'n çıkarıldığı görülmektedir. Tebliğ'in genel gerekçesinde, sigorta sektörünün, sunulan hizmetin niteliği ve sektörün yapılanmasından dolayı diğer sektörlerden farklı olduğu ve bu farklılığın 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi sigorta sektörüne uygulanırken dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Buna göre, sigorta sektörünü diğerlerinden ayıran özelliklerin başında ortalama maliyetlerin (net prim) hesaplanmasında işbirliği yapılmasının etkinlik artırıcı etkisi gelmektedir. Belirli risklerin geçmişte teminat altına alınması sırasında katlanılan ortalama maliyetlerin ortaklaşa hesaplanmasının riskin değerlendirilmesini kolaylaştırarak fiyatların gerçekçi oluşumunu teşvik ettiği ve pazara girişi kolaylaştırdığı belirtilmiş, ancak bu düzenlemeler yapılırken rekabet için yeterli alanın bırakılması ve bu hesaplamaların ticari primi sabitleyecek nitelik taşınamaması gerektiği vurgulanmıştır. Ek olarak, hesaplama ve tabloların makul şartlar altında ve ayrımcılık yapılmadan pazara yeni girecek teşebbüslere de açılması gerektiği; aksi takdirde bu durumun pazara giriş engeli yaratabileceği belirtilmiştir.

Gereğede değinilen bir diğer husus da havuzlardır. Tarafın tek başına üstlenemeyeceği risklerin havuzlar yoluyla üstlenilmesinin büyük teşebbüsler üzerinde rekabetçi baskıyı artırarak rekabeti teşvik edeceği ve ürün arzını artıracığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte, 2008/3 sayılı Tebliğ'in yürürlüğe girdiği dönemde Türkiye'de faaliyette bulunan tek bir reasürans şirketi olduğundan bahisle, reasürans şirketlerinin tabi olduğu havuzların bireysel muafiyet kapsamında değerlendirilmeye devam edileceği, Tebliğ'in sadece sigorta şirketlerinin dahil olduğu havuzlar için uygulanacağı belirtilmiştir.

2008/3 sayılı Tebliğ'in içeriğine bakıldığında, AB'de Tebliğ'in kabul edildiği tarihte yürürlükte olan 358/2003 sayılı Tüzük ile paralel olduğu görülmektedir. Tebliğ'in kapsamını belirleyen ikinci maddesi şu şekildedir:

4054 sayılı Kanun'un 5 inci maddesi ve bu Tebliğ'de yer alan hükümler çerçevesinde;

- a) Sigorta sektöründeki teşebbüsler tarafından müştereken;
  1. Belirli bir riskin geçmişte sigorta kapsamına alınmasının ortalama maliyetinin hesaplanması (hesaplamalar),
  2. Sigorta işlemleri ile bağlantılı olarak, kapitalizasyon ve ölüm cetvelleri ile hastalık, kaza, sakatlık sıklıklarını gösteren tablolar hazırlanması (tablolar),
  3. Bu hesaplama sonuçlarının ve tabloların teşebbüslere dağıtılması,
- b) Belirli bir risk veya risk kategorisinde, teşebbüslerle bağlantılı olmayan genel dışsal koşulların, gelecekteki tazminat taleplerinin sıklığı ve ölçüğü veya farklı tipteki yatırımların

kârlılığı üzerindeki muhtemel etkilerinin müştereken araştırılması (araştırmalar) ve bu araştırma sonuçlarının dağıtılması,

c) Belirli risk kategorilerine yönelik olarak, müşterek teminat sağlamak amacıyla koasürans ve koreasürans grupları kurulması ve işletilmesi,

ç) Yetkili kamu kurum ve kuruluşları tarafından Türkiye’de geçerli olmak üzere belirlenen standartlara ilişkin düzenlemelerin uygulanabilirliği kısıtlanmamak kaydı ile güvenlik cihazlarına ilişkin olarak sigorta sektöründeki teşebbüsler tarafından müştereken;

1. Teknik şartnameler ve uygulama kurallarının,

2. Cihazların bu kurallara uygunluklarının değerlendirilmesi ve onaylanmasına ilişkin usullerin,

3. Cihazların montaj ve bakımına ilişkin teknik şartname ve uygulama kurallarının,

4. Cihazların montaj ve/veya bakımını yapan teşebbüslerin söz konusu kurallara uygunluklarının değerlendirilmesi ve onaylanmasına ilişkin usullerin

belirlenmesi, tanıtımı ve dağıtımı amacıyla, sigorta sektöründe faaliyet gösteren teşebbüsler arasında yapılan rekabeti sınırlayıcı nitelikteki anlaşmalar, bu Tebliğde düzenlenen koşullara uymak kaydıyla, 4054 sayılı Kanun’un 4 üncü maddesindeki yasaklamadan 4054 sayılı Kanun’un 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasına dayanılarak grup olarak muaf tutulmuştur.

Görüldüğü üzere AB’de 2010 yılında grup muafiyetinin kapsamında yapılan değişiklikler Tebliğ çıkarıldıktan sonra gerçekleştirildiğinden, 2008/3 sayılı Tebliğ’e yansıtılmamıştır.

Özellikle bu çalışmanın odak noktası olan büyük kapsamlı risklerin teminat altına alınması için oluşturulan havuzlar ve koasürans grupları açısından Tebliğ’in 8. maddesinin uygulama alanı bulabileceğinden bahsedilebilecektir. Bahse konu maddenin ilk fıkrası şu şekildedir:

a) Tebliğin yürürlüğe girdiği tarihten sonra, yeni riskleri ya da Türkiye’de daha önce sigorta kapsamına alınmamış riskleri teminat altına almak üzere kurulan koasürans ve koreasürans grupları, kuruldukları tarihten itibaren 3 yıl boyunca, pazar paylarına bakılmaksızın 2 nci maddenin birinci fıkrasının (c) bendinde belirtilen muafiyetten yararlanırlar.

b) (a) bendi kapsamında yer almayan ya da bu bent kapsamında yer almakla birlikte süresi üç yılı aşmış olan koasürans ve koreasürans grupları, katılımcı teşebbüslerinin grup düzenlemeleri kapsamında sunduğu sigorta ürünlerinin ilgili pazarın %20’sinden fazlasını oluşturmaması şartı ile, bu Tebliğ yürürlükte kaldığı sürece muafiyetten yararlanırlar.

Koasürans ve koreasürans gruplarına tanınan muafiyetin geçerli olması için sağlanması gereken koşullar ise 9. maddede şu şekilde düzenlenmiştir:

a) Her katılımcı teşebbüs, bir yıldan uzun olmayan bir ihbar süresine bağlı olarak, herhangi bir yaptırıma tabi olmaksızın gruptan ayrılma hakkına sahip olmalıdır.

b) Grup üyelerinden hiçbirisi, ilgili risk kategorisine ilişkin olarak, tamamen veya kısmen grup üzerinden sigorta veya reasürans yapmak zorunda bırakılmamalıdır.

c) Grup düzenlemeleri ile ürün veya satış sınırlamasına ya da pazar veya müşteri paylaşımına yol açılmamalıdır.

ç) Grubun hiçbir üyesi veya grubun ticari politikası üzerinde belirleyici etkiye sahip olan hiçbir teşebbüs, aynı ilgili pazarda faaliyet gösteren bir başka grubun da üyesi olmamalı veya böyle bir grubun ticari politikası üzerinde belirleyici etkiye sahip olmamalıdır.

d) Bir koreasürans grubunun üyeleri, doğrudan sigorta faaliyetine ilişkin olarak, ticari primi belirlemeye yönelik anlaşma yapamazlar.

Tebliğ'in Türk rekabet hukukunda uygulama alanı bulup bulmadığına bakıldığında ise, Kurul'un çeşitli kararlarında sigorta sektöründeki anlaşmaların 2008/3 sayılı Tebliğ kapsamında olup olmadığını değerlendirdiği, ancak şu ana kadar herhangi bir anlaşmaya Tebliğ kapsamında olduğundan bahisle grup muafiyeti tanınan bir kararın bulunmadığı görülmektedir.

Kurul'un grup muafiyetinin uygulanıp uygulanmayacağını değerlendirdiği ilk kararı henüz 2008/3 sayılı Tebliğ yürürlüğe girmeden verilen 2006 tarihli *MilliRe* kararıdır⁵⁸. Bahse konu kararda, Kurul tarafından sigorta sektörüne yönelik çıkarılmış bir grup muafiyeti düzenlemesinin bulunmadığı vurgulandıktan sonra, 11 sigorta şirketinin MilliRe önderliğinde imzaladıkları protokol ile reasüransa devredilecek poliçeler bakımından yangın sigortaları ve ek teminatlarına yönelik olarak uygulanacak asgari fiyatların belirlenmesinin 358/2003 sayılı Tüzük kapsamında değerlendirilmesine yer verilmiştir. Bahse konu protokolün içeriğinde Tüzük'te belirtildiği şekilde istatistiki veriye dayanan bir oran olmadığı, asgari prim oranının, Tüzük'te getirilen kriterlere uygun olarak belirlendiğine dair bir tespit yapılamadığı ifade edilmiştir. Ayrıca sigorta şirketleri protokole belirlenen oranlardan daha düşük koşulları sağlayan reasürörlerle anlaşma yapmayacaklarını, MilliRe de tüm sigorta şirketlerine aynı oranı uygulayacağını taahhüt ettiğinden, protokolün Tüzük'te belirtilen "*belirlenen oranlardan ayrılmama yönünde taahhüt olmaması gerekir*" şeklindeki koşula aykırı olduğu, dolayısıyla Tüzük'te getirilen muafiyet koşullarını taşımadığı ortaya konulmuştur.

Yine 2008/3 sayılı Tebliğ yürürlüğe girmeden verilen bir başka Kurul kararı 2006 tarihli *Yeşil Kart Havuzu* kararıdır⁵⁹. Bahse konu kararda, sigorta sektörüne yönelik herhangi bir grup muafiyeti tebliğinin henüz Türkiye'de yürürlükte olmadığı, ancak yürürlükte olsaydı dahi Yeşil Kart Havuzu'nun ilgili pazarın tamamını oluşturduğu, dolayısıyla koasürans havuzları için %20 olarak belirlenmiş olan pazar payı şartını sağlayamayacağından grup muafiyetinden yararlanmasının mümkün olmayacağı ifade edilmiştir.

---

⁵⁸ 24.04.2006 tarihli ve 06-29/361-91 sayılı Kurul kararı.

⁵⁹ 04.05.2006 tarihli ve 06-32/391-101 sayılı Kurul kararı.

Kurul, *Aksigorta ve Acıbadem Sigorta* kararında⁶⁰, taraflar arasında Aksigorta'nın sağlık ürünleriyle ilgili olarak Acıbadem'in operasyonel konularda hizmet vermesi ve sağlık sigortası ürünlerinde koasürör ve reasürör olarak Aksigorta ile işbirliği yapmasına dair imzalanan anlaşmanın Tebliğ'in gerekçesinde reasürans hizmetlerinin bu Tebliğ kapsamında yer almadığına dair yapılan açıklamalar çerçevesinde grup muafiyetinden yararlanamayacağına, ancak dosya konusu anlaşmaya bireysel muafiyet tanınabileceğine karar vermiştir. Benzer şekilde, *Allianz ve Bereket Sigorta* kararı⁶¹ ve *Neova Sigorta-Katılım Emeklilik* kararlarında⁶² da Kurul, taraflar arasında imzalanan reasürans ve operasyonel hizmetlerin verilmesini içeren anlaşmaların grup muafiyeti kapsamında olmadığına, bununla birlikte bireysel muafiyet alabileceğine karar vermiştir. *Allianz ve Bereket Sigorta* ile *Neova Sigorta-Katılım Emeklilik* kararlarında dosya konusu anlaşmaların neden grup muafiyeti kapsamında olmadığına dair yeterli açıklamaya verilmemiş olduğu görülmektedir. Kanımızca kararlarda anlaşmanın neden grup muafiyeti kapsamında olmadığına dair daha ayrıntılı açıklamalara yer verilmesi teşebbüslere kendi muafiyet değerlendirmelerini yaparken ışık tutacak ve hukuki öngörülebilirlik sağlayacaktır.

Kurul'un *Trafik Sigortası Referans Skorlama Projesi* kararı'nda⁶³ TSB'nin yönetim kurulu kararı uyarınca, trafik sigorta poliçe prim tutarlarının etkin şekilde hesaplanmasını sağlamaya yönelik olarak hazırlanan "Trafik Sigortası Referans Skorlama Projesi" kapsamında sigorta sektöründeki risk maliyetleri, hasar sıklığı (frekansı) ve belli risk kategorisindeki dışsal koşullar ile tazminat taleplerine ilişkin rapor, hesaplama, araştırma gibi hususların paylaşımının 2008/3 sayılı Tebliğ'in 2. maddesi kapsamında değerlendirilebileceği, bununla birlikte Tebliğ'in 6. maddesinde yukarıda yer verilen madde ile tanınan muafiyetin geçerli olması için hesaplama, tablo ve araştırma sonuçlarının; ilgili sigorta teşebbüsünün ya da herhangi bir sigortalı tarafın kimlik bilgilerini içermemesi gerektiğinin belirtildiği, ancak dosya konusu proje ile paylaşımına konu unsurlar arasında ilgili sigortalı tarafın ad, soy ad ve TC kimlik numarasının bulunması nedeniyle anılan projenin 2008/3 sayılı Tebliğ ile sağlanan grup muafiyeti kapsamında olmadığı

⁶⁰ 11.05.2016 tarihli ve 16-16/269-120 sayılı Kurul kararı.

⁶¹ 21.02.2019 tarihli ve 19-08/100-40 sayılı Kurul kararı.

⁶² 30.05.2019 tarihli ve 19-20/290-125 sayılı Kurul kararı.

⁶³ 27.09.2017 tarihli ve 17-30/500-219 sayılı Kurul kararı.

belirtilmiştir. Bununla birlikte bahse konu projeye, etkinlik artışı ve tüketici yararı sağlayacağından, 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesi kapsamında iki yıl süreyle bireysel muafiyet tanınmasına karar verilmiştir.

Riskli Sigortalılar Havuzu kararında⁶⁴ ise, teşebbüs birliği niteliğinde olan TMTB'nin özellikle havuza devredilecek primi belirlemesi rekabetçi açıdan sıkıntılar doğurabileceğinden 4054 sayılı Kanun kapsamında incelenmiştir. Ancak ilgili mevzuat ile genel hatları çizilmiş olan ve kanuni olarak sektörde primlere müdahale yetkisini haiz düzenleyici kurum olan Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından onaylanan bu uygulamanın kamusal bir yetkinin kullanıldığı düzenleyici bir işlem niteliğinde olduğu ve bu bağlamda 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi anlamında bir teşebbüs birliği davranışı olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna varılmış ve "Çalışma Esasları ve İşleyiş Kuralları"na 4054 sayılı Kanun'un 8. maddesi çerçevesinde menfi tespit belgesi verilmesine karar verilmiştir. Bununla birlikte bahse konu havuzun bir kamu düzenlemesi ile kurulmadığı durumda muafiyetten yararlanıp yararlanamayacağı sorusu akla gelebilecektir. Bahse konu havuz daha önceden var olmayan yeni bir riski teminat altına almak için kurulduğundan Tebliğ'in 8. maddesinin (a) bendi kapsamına girmemektedir, (b) bendi açısından ise havuzun ilgili pazardaki payının %20'yi geçmemesi gerekmektedir; ancak havuza riskli araçlar için sigorta yapan teşebbüslerin üye olması zorunlu olduğundan pazarın tamamını kapsamaktadır; dolayısıyla muafiyet kapsamında olmayacaktır.

Kurul, *OSEM Kararı*'nda⁶⁵ ise, TSB üyelerinin anlaşmalı çalıştıkları tüm servis noktalarından asgari olarak OSEM SS 10001 veya benzeri kalite standartları belgelerinin zorunlu olarak istenmesine yönelik TSB Yönetim Kurulu kararının grup muafiyeti kapsamında olmadığını belirtmiştir. Ayrıca sertifikasyon işlemlerinden kaynaklı maliyet artışları ve tüketici tercihlerinin kısıtlanması ihtimal dâhilinde olduğundan tüketici yararının sağlanamayacağı, pazarın önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kalkabileceği ve rekabetin gerekenden fazla sınırlandığı, bu nedenlerle 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinde sayılan koşulları sağlamadığından bireysel muafiyet de tanınamayacağına karar vermiştir.

---

⁶⁴ 03.05.2018 tarihli ve 18-13/241-112 sayılı Kurul kararı.

⁶⁵ 20.12.2018 tarihli ve 18-48/751-364 sayılı Kurul kararı.

Risk Kapasitesi Büyük İşler kararında⁶⁶ ise, soruşturmaya konu işlemlerin Tebliğ kapsamında kabul edildiği şekilde kurumsal işbirliği niteliği taşımadığı, açık ve kapalı koasürans yapılarının işlem özelinde ve yıllık olarak oluşturulduğu, dolayısıyla Tebliğ kapsamında olmadığı belirtilmiştir.

Görüldüğü üzere 2008/3 sayılı Tebliğ henüz Kurul'un hiçbir kararında uygulama alanı bulmuş değildir. AB'deki Tüzük'ün yürürlükten kaldırılması için ileri sürülen nedenlerin tamamının Türkiye uygulaması için de geçerli olduğu kabul edilebilecektir. Tebliğ'in veri paylaşımı ve büyük riskleri teminat altına almak için oluşturulan işbirliklerine ilişkin maddeleri pekâlâ Yatay İşbirliği Anlaşmalarına İlişkin Kılavuz'un (Kılavuz) ilgili hükümlerinin yol göstericiliğinde olay bazında değerlendirilebilecektir. Nitekim kanaatimizce olay bazında yapılacak bireysel muafiyet değerlendirmesi daha verimli bir yöntem olacaktır.

3.3. İşbirliklerinin Bilgi Değişimi Kapsamında İncelenmesi

3.3.1. Rekabet Hukukunda Genel Olarak Bilgi Değişimi

Rekabet hukukunda bilgi değişiminin esasları Komisyon'un 2011 yılında yayımladığı Yatay İşbirliği Rehberi ile ortaya konulmuştur. Türk rekabet hukuku uygulamasında ise bilgi değişimi, AB'deki rehberine paralel açıklamalar içeren ve 2013 yılında kabul edilen Kılavuz kapsamında değerlendirilmektedir⁶⁷.

Piyasa koşulları, talebin hacmi, sektörde var olan kapasitenin seviyesi gibi hususlarda ne kadar çok bilgi sahibi olurlarsa teşebbüslerin ürün ve pazarlama stratejileri için etkili kararlar alması o kadar kolaylaşacaktır. Bilgi değişimi bu nedenle oldukça yararlı olabilmektedir (Wish 2006, 19). Ancak rekabetin özünün, her üreticinin rakiplerinden bağımsız hareket etmesi olduğu göz önüne alındığında, rakiplerin, fiyatlama politikaları ve yatırım planları gibi hususlarda ayrıntılı bilgi değişiminde bulunmaları halinde birlikte hareket etmeleri kolaylaşacaktır (Wish 2006, 20). Bazı bilgi paylaşımı türleri ekonomik fayda yaratma potansiyelleri olsa da rekabeti amaç veya etki bakımından ihlal edebileceğinden, rekabet hukuku tarafından yasaklanabilmektedir (Bennett ve Collins 2010, 314). Buradaki sorun, etkinlik için gerekli ve doğal olan bilgi değişimini; işbirlikçi davranışı kolaylaştırarak rekabet sürecini ciddi biçimde tehdit edenlerden ayırt etmektir (Kühn ve Vives 1994).

⁶⁶ 23.01.2020 tarihli ve 20-06/61-33 sayılı Kurul kararı.

⁶⁷ Yatay İşbirliği Rehberi ve Kılavuz'un içeriği paralel olduğundan, Yatay İşbirliği Rehberi için ayrıca açıklama yapılmamış, Kılavuz'un açıklanmasıyla yetinilmiştir.

Rakipler arası bilgi değişimi, genellikle şu üç durumda rekabet hukuku kapsamına girmektedir: i) kolaylaştırıcı faktör olarak daha geniş fiyat belirleme veya arz paylaşımı anlaşmasının bir parçası olan bilgi değişimi, ii) araştırma-geliştirme (ar-ge), standardizasyon anlaşmaları gibi daha geniş etkinlik artırıcı işbirliği anlaşmalarının bir parçası olan bilgi değişimi ya da iii) rakipler arasındaki salt bilgi değişimi (OECD 2010, 9; Jones ve Safrin 2016, 679).

Kılavuz'un genel esaslarına bakıldığında, bilginin rakipler arasında doğrudan ya da üçüncü taraflar aracılığıyla değiştirilebileceği, bilgi değişiminin bir anlaşmanın temel konusu ya da başka bir anlaşmanın parçası olabileceği; bilgi değişiminin çeşitli etkinlik kazanımları yaratsa da rakiplerin pazar stratejileri hakkında fikir sahibi olmalarını sağladığı durumlarda rekabetin kısıtlanmasına neden olabileceği ifade edilmiştir. Bilgi değişiminin rekabet üzerindeki etkisinin ise, pazarın yoğunlaşma derecesi, şeffaflığı, istikrarı, karmaşıklığı ve pazardaki teşebbüslerin benzerliği gibi pazarın yapısına ilişkin unsurlara ve paylaşılan bilginin niteliğine bağlı olduğu belirtilmiştir. Genel olarak bir bilgi değişimi rekabete duyarlı bilgilerin değişimi ile pazardaki belirsizliği azaltarak rekabeti kısıtlayıcı işbirliğini kolaylaştırıyorsa 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında ihlal olarak kabul edilmektedir. Ayrıca bir teşebbüsün, açık ya da zımnı olarak kabul eden rakiplerine, rekabete duyarlı bilgilerini tek taraflı olarak iletmesi veya teşebbüslerin karşılıklı bilgi paylaşımında bulunması arasında fark görülmemektedir. Bununla birlikte, teşebbüsün rekabete duyarlı bilgilerini kamuya açık şekilde tek taraflı olarak ifşa etmesi genelde ihlal olarak değerlendirilmemektedir; ancak yapılacak değerlendirmede somut olayın özellikleri belirleyici olmaktadır⁶⁸.

Paylaşılan bilgilerin özellikleri değerlendirilirken ilk olarak, bilginin rekabete duyarlı olup olmadığına bakılmaktadır. Fiyata, miktara, müşterilere, maliyetlere, cirolara, satışlara, alımlara, kapasiteye, ürün niteliklerine, pazarlama planlarına, risklere, yatırımlara, teknolojilere, ar-ge programlarına ilişkin vb. bilgilerin rekabete duyarlı olduğu kabul edilmektedir. Bununla birlikte bilginin stratejik olarak önemi; değişimin sıklığı, pazarın ne kadarını kapsadığı, verilerin toplulaştırılmış, güncel, kamuya açık olup olmadığı gibi faktörlere de baęlıdır⁶⁹.

---

⁶⁸ Kılavuz para. 40-47.

⁶⁹ Kılavuz para. 67. Ayrıca bilgi değişimi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Pişmaf 2012; Kühn ve Vives 1994.

ABAD, bilgi değişimini değerlendirdiği *John Deere v. Commission* kararında⁷⁰ teşebbüslerin piyasa davranışlarına bağımsız olarak karar vermelerinin gerektiğini, ancak bu durumun rakiplerin o anki ya da gelecek davranışlarından haberdar olarak kendi piyasa davranışlarını belirlemelerine engel olmadığını, bununla birlikte rakip teşebbüslerin rekabeti bozucu amacı ya da etkisi olacak şekilde iletişim içinde olmamaları gerektiğini ifade etmiştir.

ABAD, finansal hizmet sektöründe bilgi değişimini ele aldığı *Asnef Equifax v. Ausbanc* kararında⁷¹ sicil bilgileri gibi müşterilerin kredi bilgilerinin finansal kuruluşlar arasında değişimi sisteminin; ilgili pazarın yoğunlaşmış olmadığı, sistemin borç verenlerin ayırt edilmesine izin vermediği ve kuruluşların bilgiye ulaşması esaslarının ayrımcı olmadığı durumda prensip olarak, rekabeti kısıtlamadığı şeklinde yorum yapmıştır.

3.3.2. Havuzlar ve Koasürans Anlaşmaları Yoluyla Gerçekleşen Bilgi Değişimi

Sigorta şirketlerinin potansiyel riskle ilgili bilgisini artırarak aralarındaki eşitsizliği azaltan ve hasarın gerçekleşme olasılığını öngörmelerini sağlayan bilgi değişimleri, rakip teşebbüslerin bireysel kararlarını ya da stratejilerini içermemesi şartıyla, sigorta arzının etkinliğini artıracığından rekabeti kısıtlamamaktadır (Stancke 2017, 544). Bununla birlikte, ticari sır olarak değerlendirilen bilgilerin rakip teşebbüsler arasında değiştirilmesi halinde bilgi değişimi rekabeti kısıtlayabilecektir. Özellikle poliçe şartları, uygulanan prim oranı, müşteriden alınan prim tutarı ve sözleşmenin finansal sonucu gibi ticari sırların değişimi sakıncalı görölmektedir. Aynı zamanda ilgili sözleşmenin revize edilmesi için yapılan planlar (daha sıkı şartlarla yenilenmesi ya da son verilmesi gibi) ya da brokerin komisyonunun miktarı gibi bilgiler de rekabete duyarlı olduğundan bu bilgilerin değişimi de rekabet ihlali teşkil edebilecektir (Stancke 2014, 662-663).

Sigortacılar arasında geçmiş hasar bilgilerinin paylaşılması ise, rekabeti artırabilecektir. Bu tür işbirliklerinin olmadığı durumda, hasar bilgisine erişimi daha zor olan küçük sigorta şirketleri büyüklere göre dezavantajlı duruma gelebilecektir. Ancak paylaşılan bilgi; i) adil ve ayrımcı olmayan bir şekilde

---

⁷⁰ Case C-7/95 *John Deere v. Commission* [1995].

⁷¹ Case C-238/05 *Asnef-Equifax v. Ausbanc* [2006].

tüm sigortacılar için ulaşılabilir değilse, ii) hâlihazırda uygulanan veya gelecekte uygulanacak fiyatlara ilişkinse ya da aracılara ödenen komisyonlar gibi nihai fiyatı hesaplamaya yarıyorsa, iii) pazarın sigortacılar arasında coğrafi ya da diğer yönlerden bölünmesini kolaylaştırıcaksa veya iv) başka anlaşmaların yapılması için bilgi paylaşımını araç olarak kullanan kurumsal düzenlemeler söz konusuysa rekabeti ihlal eden gizli anlaşmaların gündeme gelmesi daha olasıdır (OECD 1998, 22).

Bu tür yatay bilgi değişimleri incelenirken; i) anlaşmanın sadece gelecek riskleri öngörmek için gerekli olan geçmiş hasar bilgilerinin paylaşımını içerdiği, ii) sigortacıların anlaşmaya katılımının zorunlu olup olmadığı, iii) anlaşma ile sağlanacak bilginin tüm isteyenlere ayrımcılık yapılmadan açık olup olmayacağı, iv) paylaşılan bilginin sigortacıların uyguladığı fiyatları, aracılara ödenecek komisyonları veya bunların hesaplanmasına yarayan verileri içerip içermediği, v) paylaşılan bilgilerin bilgiyi sağlayan sigortacının kimliğinin belirlenmesini sağlayıp sağlamadığı hususları göz önünde bulundurulmalıdır (OECD 1998, 23).

Sigortacıların büyük kapsamlı riskleri teminat altına almak için başvurdukları işbirlikleri bakımından temel rekabetçi endişelerden biri sigorta şirketlerinin rekabet eden teklifler vermek yerine işbirliği yaparak ortak teklif vermeleri halinde arzun kısıtlanması olasılığıdır. Komisyon da genellikle bu tür işbirliklerinin ABİDA'nın 101. maddesi kapsamında olduğunu varsaymaktadır. Bunun tek istisnası ise, riski teminat altına almak için işlem özelinde oluşturulan işbirlikleridir (Stancke 2014, 659). Stancke'ye (2014, 660) göre Komisyon'un işlem özelindeki anlaşmaları doğrudan rekabeti kısıtlayıcı olarak kabul etmeme yaklaşımı, bu tür anlaşmaların *de minimis* doktrini kapsamında rekabeti kısıtlayıcı etkilerinin hissedilir olmadığı da göz önüne alındığında, yerindedir. Ancak bu tür anlaşmalar sigortanın yapılması sürecinde rekabeti kısıtlamak amacıyla kullanılmamalıdır.

Büyük riskleri teminat altına almak için yapılan işbirliklerinin ortaya çıkardığı bir diğer rekabetçi endişe ise, riski teminat altına almak için işbirliği yapılmasının zorunlu olmadığı durumlarda; gereğinden fazla sigorta şirketinin anlaşmaya dâhil edilerek rekabetin kısıtlanması ya da potansiyel rakiplerin de bu yapıya dâhil ederek pazara yeni girişlere engel olunmasıdır. Bu tür işbirliği anlaşmaları değerlendirirken; i) riski teminat altına almak için oluşturulan işbirliği olmazsa bu

hizmetin sağlanıp sağlanamayacağı, ii) bu hizmetin daha az taraflı bir anlaşmayla sağlanıp sağlanamayacağı ve iii) anlaşmanın bu piyasada faaliyet göstermek için gerekli olandan başka hükümler (diğer pazarlarda işbirliği yapılması gibi) içerip içermediği değerlendirilmelidir (OECD 1998, 24).

Sigorta şirketleri tarafından kurulan havuzlar karakteristik olarak üyeler arasında önemli ölçüde bilgi paylaşımı içermektedir. Bilgi paylaşımının kapsamı havuza göre değişmekle birlikte, fiyatlama kararlarının nasıl alındığı gibi bilgilerin paylaşılması üyelerin benzer riskleri karşılama yeteneklerini artırarak gelecekte lider şirket olmalarını sağlayabilecektir. Ancak lider seçiminin rekabetçi olmadığı durumlarda, bu bilgi paylaşımı bahsedilen faydaları sağlamayabilecektir (EC 2016, 8-9).

Brokerlerin kurduğu havuzlarda ve işlem özelindeki anlaşmalarda ise, bilgi paylaşımı daha az önem arz etmektedir. Hatta işlem özelinde anlaşmaların yenilenmesi sürecinde üyeler arasında bilgi paylaşımı etkinlik artırımı için gerekli olmayabilmektedir (EC 2016, 91). İşlem özelindeki anlaşmalar üyeler arasında daha düşük bir bilgi paylaşımı seviyesi içerdiğinden, sigorta şirketlerinin kurduğu havuzlara göre daha az rekabetçi kaygı içermektedir (EC 2016, 96).

Havuzların tanımı gereği sigortacılar/reasürörler diğer havuz üyeleri tarafından müşterilere verilen fiyatları bilmeyi beklemekte ve broker ya da lider sigortacı aracılığıyla da genellikle bilmektedirler. Sigortacıların rakipleri tarafından verilen fiyatları bilmesi, kendi piyasa davranışlarını belirlemedeki bağımsızlıklarını etkileyebilmekte ve bu durum fiyatların yükselmesine neden olabilmektedir (EC 2007b, 35). Bu tür bilgi değişimleri, etkinlik sağlamak için gerekli olandan ileri gitmediği ve tüketicilerin bu etkinlik kazanımından fayda sağladığı hallerde bireysel muafiyetten yararlanabilecektir (EC 2007b, 36).

Havuz anlaşmaları, koasürans/reasürans işlemleri ve müşterilerin aracılarla gerçekleştirdikleri yetkilendirme anlaşmalarının rekabet hukuku bakımından hangi kapsamda değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin olarak Kredi Piyasası Birliği (*Loan Market Association-LMA*) tarafından üyeleri ile paylaşılan Rehber'de⁷²; sigortacılar arasındaki belli tür bilgilerin değişiminin, riski değerlendirmeyi daha kolay hale getirmesi, daha rekabetçi fiyatlar verilmesini sağlaması ve/veya müşterilerin sigortacı değiştirmesini kolaylaştırması halinde etkinlik doğuracağı,

---

⁷² LMA, Competition Law Guidance, 2017.

dolayısıyla bireysel muafiyet kapsamında değerlendirilebileceği ifade edilmiş; ancak bilgi değişiminin bu etkinlik kazanımları için zorunlu olduğundan emin olunması gerektiği, ayrıca bilgi değişiminde bulunan teşebbüslerin, muafiyetten yararlanabilmek için bu bilgi değişiminin zorunluluğunu ve yararlarını olaya özgü ve net bir şekilde ortaya koymaları gerektiği belirtilmiştir.

Rehber’de ayrıca şu rekabetçi endişelere dikkat çekilmiştir: taraflardan birinin belirli bir sigorta işlemine katılmak için teklif yapmaması karşılığında diğer tarafın da gelecekteki bir iş için aynısını yapacağı beklentisiyle yapılan bir anlaşma, brokerden/müşteriden gizli tutulursa danışıklı teklif verme kapsamında değerlendirilebilmektedir. Belirli riskler için son zamanlarda sigortacıların verdiği ya da o anda sigortalanmakta olan risk için verilen güncel fiyatlar hakkındaki bilgi değişimi, bu bilgi değişiminin gerçekten fiyatlarda koordinasyona neden olup olmadığına bakılmaksızın rekabeti kısıtlamaktadır.

Rehber’de bilgi paylaşımının olası rekabet karşıtı etkilerini engellemek adına sigorta işlemlerinin yapılması sürecinde dikkat edilmesi gereken hususlar şu şekilde sıralanmıştır:

- Sigortacılar brokerler tarafından kendilerine sunulan bireysel risklere katılıp katılmamaya ve teklif edilen sigortalama yapısının kabul edilebilir olup olmadığına bağımsız olarak karar vermelidir.
- Brokerler tarafından potansiyel lider olarak yaklaşılan ya da hâlihazırda bir sigorta programının lideri konumunda olan sigorta şirketlerinin diğer sigortacılarla riski sigortalamaya ya da sigortalamamaya karar vermek için prim dâhil teklif edilen sigorta şartlarını müzakere etmemeleri ve bir anlaşmaya varmamaları gerekmektedir. Sigortacılar arasında sigorta poliçesi düzenlenmeden önceki herhangi bir danışma, işbirliği ya da bilgi paylaşımı gizli anlaşma olarak kabul edilebilecek ve rekabet ihlali tespiti yapılabilecektir.
- Brokerler tarafından riski belirli bir prim karşılığı sigortalaması için teklif götürülen takipçi sigorta şirketleri, diğer sigortacılarla riski sigortalamaya ya da sigortalamamaya karar vermek için bir anlaşmaya varmamalı veya prim dâhil, teklif edilen şartları müzakere etmemelidir.
- Sigortacıların bir riski sigortalamak için primlerin artırılmasını talep etmemeleri ya da diğer sigortacılarla bu konu hakkında bir anlaşmaya varmaya çalışmamaları gerekmektedir.

- Takipçi şirketler brokerlerin, diğer takipçi şirketlerin sigorta teminatı sağlamak için önerdiği ya da sağlamış olduğu koşulların detaylarını (prim dahil) kendilerine iletmesini istememelidir. Rakip sigortacılar arasında bu şekilde rekabetçi açıdan hassas bilgi değişimine izin verilmemekte, brokerlerin bu değişim için aracı olarak kullanılması da aynı şekilde rekabetçi açıdan sakıncalı görülmektedir. Ancak bu durum, brokerlerin müşterisine en iyi koşulları sunmak için rakiplerinin verdiği şartları kullanarak teklif sunacak diğer sigortacılarla pazarlık etmesine engel teşkil etmemektedir.

Kurul'un *Risk Kapasitesi Büyük İşler*⁷³ kararında sigorta şirketleri arasında gerçekleşen bilgi değişimleri incelenmiştir. Büyük kapsamlı bir işin sigortalanması için ilk aşamada, rakip olan şirketlerin daha sonra kapalı koasürans yapısını kullanarak birbirlerine reasürör olarak hizmet sağladıkları görülmektedir. Burada özellikle tarafların rakip oldukları aşamada aralarındaki bilgi paylaşımının rekabete duyarlı bilgi olup olmadığı göz önüne alınmıştır. Koasürans/reasürans işlemlerinin doğası gereği, tarafların belirli bir noktadan sonra bilgi paylaşımında bulunması işlemin gerçekleştirilmesi için gereklidir. Bu çerçevede önem arz eden husus bahse konu belirli noktanın tespit edilmesidir.

Açık koasürans işlemlerinde panele katılan sigortacıların tekliflerini bağımsız bir şekilde sunmalarının, anlaşmanın uyarlanması söz konusu olduğunda da önerilerini bağımsız şekilde müşteriyle paylaşmalarının sürecin en rekabetçi şekilde ilerlemesi için önem arz ettiğinin vurgulanması ise kararda dikkat çeken bir başka husustur.

Aynı müşteriye birden çok sigortacının teklif verdiği ve teklif veren sigorta şirketlerinden birinin veya birkaçının aynı zamanda kapalı koasürans işlemlerinde reasürans desteği verme ihtimali olduğu senaryoda ise, sürecin rekabetçi şekilde ilerlemesi için uygulanması gereken ilkeler kararda şu şekilde ortaya konulmuştur⁷⁴:

- Teklif aşamasında söz konusu sigorta şirketleri arasında teklif sürecine yönelik olarak rekabete duyarlı herhangi bir iletişim olmaması,
- Sigorta şirketlerinin öncelikle müşteriyi kazanabilmek için rekabetçi süreci sürdürmeleri,
- Sigorta şirketlerinin müşteriye doğrudan teklif verme ve/veya kapalı koasürans desteği verme tercihini bağımsız olarak yapmaları, bu kapsamda diğer şirket ile teklif koşullarının paylaşılmaması.

---

⁷³ 23.01.2020 tarihli ve 20-06/61-33 sayılı Kurul kararı.

⁷⁴ A.g.k. para. 50.

Bu şekilde bir işleme teklif verirken tarafların yatay olarak rakip olmadıklarını garantiye aldıktan sonra dikey ilişki (kapalı koasürans) kurmak için iletişime geçmelerinin hem riskin ilk düzeyde sigortalılaşması hem de ikincil paylaşımı (reasürans) bakımından rekabetçi endişeleri gidereceği ifade edilmiştir. Bu çerçevede, teklif aşamasında kapalı koasürans desteğinin aranmasına yönelik “*Ben müşteriyi alırsam, bana destek verir misin?*” gibi soruların, rekabet açısından sıkıntı doğurmayacağı ancak, rekabet içerisindeki sigorta şirketlerinin birbirlerinin verecekleri yeni teklifle ilgili bilgisinin olamayacağı, dolayısıyla bu sorunun ötesinde yapılacak herhangi bir bilgi paylaşımı veya iletişimin rekabeti bozucu olabileceği, pazarda rekabet birden fazla düzeyde gerçekleştiğinden her bir düzeyde gerçekleştirilen iletişimin o düzeyin gerekleriyle bağlantılı ve sınırlı kalması gerektiği belirtilmiştir.

Kararda ayrıca, bilgi değişiminin rekabetçi açıdan hassas olup olmadığının belirlenmesi için iletişimlerin zamanının, içeriğinin, müşterinin bilgisi dâhilinde olup olmadığının ve müşteri aleyhine sonuç doğurup doğurmayacağına önemli olduğu ortaya konulmuştur.

Görüldüğü üzere ortak sigortalama işlemlerinde rekabetçi endişeler genellikle uygulamada yaygın olarak kullanılan kapalı koasürans yapısının söz konusu olduğu durumlarda ortaya çıkmaktadır. Kapalı koasürans yapısında riskin birincil sigortalılaşması aşamasında rakip olan şirketlerin, aynı zamanda birbirlerine reasürans hizmeti verme ihtimallerinin de bulunduğu durumlarda, taraflar arasındaki bilgi değişimleri rekabeti ihlal edebilmektedir. Kapalı koasüransın mevzuatta yer almaması da sigorta şirketlerinin bu yapıyı kullanırken serbestçe hareket etmelerine neden olmaktadır. Bu noktada sektörde düzenleyici otorite konumunda olan Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu⁷⁵ tarafından kapalı koasürans yapısının esaslarının belirlendiği bir düzenleme çıkarılması ya da LMA'nın çıkardığı Rehber'e benzer şekilde kapalı koasürans sürecinin nasıl yürütülmesi gerektiğine dair izlenmesi gereken kuralları belirleyen bir başvuru rehberi yayımlanması, kapalı koasürans yapısının hukuki bir dayanağa kavuşmasını sağlayacaktır. Bunun yanı sıra bahse konu düzenlemeler

---

⁷⁵ Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren Sigorta Denetleme Kurulu Başkanlığı ve Sigortacılık Genel Müdürlüğü mülga edilerek, sigortacılık ve özel emeklilik faaliyetiyle ilgili görev ve yetkiler, 05.06.2020 tarihi itibarıyla kurulan Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumuna devredilmiştir.

hazırlanırken Kurum'un görüşünün alınması ve karşılıklı müzakerelerin yapılması sektörün regülasyonunda rekabet hukuku kurallarının da gözetilmesini sağlayarak, bahse konu uygulama dolayısıyla oluşabilecek rekabetçi endişeleri en aza indirecektir.

Koasürans sürecine benzer bir süreçle ilerleyen kulüp ve sendikasyon kredileriyle ilgili *Banka* kararının⁷⁶ da büyük kapsamlı risklerin sigortalanması işlemlerinde sigorta şirketleri arasında gerçekleşen bilgi değişiminin incelenmesinde yol gösterici olabileceği düşünülmektedir. Bahse konu kararda Kurul, belirli bir noktadan sonra bankaların bu işlemi yürütebilmek için bilgi paylaşımlarının gerektiğini göz önüne almıştır. *Risk Kapasitesi Büyük İşler* kararına benzer şekilde bu kararda da bahse konu noktanın tespitinin önemli olduğu, zira bu noktadan önceki bilgi değişimlerinin rekabeti kısıtlamasının ve müşterilerin zarar etmesinin söz konusu olacağı belirtilmiş, bu bakımdan kredi alan müşterinin kulüp üyelerine birbirleriyle koşullara ilişkin iletişime geçmeleri hakkında açıkça yetki verene kadar bankalar arasındaki önerilen ticari koşullara ilişkin olarak gerçekleşen bilgi değişimlerinin rekabet hukuku ihlali olacağı ifade edilmiştir. Bununla birlikte müşterinin bilgisi dâhilinde ortak teklif sunacak bankaların bilgi paylaşımı rekabeti ihlal etmeyebilecektir.

Kararda ayrıca, bir lider/düzenleyici bankanın söz konusu olduğu sendikasyon kredileri için düzenleyici bankanın belirlenmesinden önce bankaların düzenleyici banka olmak için teklif verme niyetlerini veya teklif edecekleri koşulları birbirleriyle paylaşmalarının rekabet hukuku kurallarını ihlal edeceği, koordinatör banka olabilmek için rekabet içinde olan bankaların müşterinin bilgisi olmadan fiyat, vade ve sözleşme koşulları vs. rekabete duyarlı bilgi değişimlerinde bulunmamaları gerektiği, yetkilendirme aşamasından sonra ise düzenleyici bankanın kredi sürecine katılacak bankalarla bilgi değişiminde bulunabileceği ortaya konulmuştur⁷⁷.

---

⁷⁶ 28.11.2017 tarihli ve 17-39/636-276 sayılı Kurul kararı.

⁷⁷ A.g.k. para. 211-212.

3.3.3. İhtiyari Reasürans Anlaşmaları Yoluyla Gerçekleşen Bilgi Değişimi

İhtiyari reasürans anlaşmalarında açık koasürans ya da havuz anlaşmalarından farklı olarak, taraflar arasında dikey bir ilişki söz konusudur. Nitekim sigorta şirketi ile reasürör ayrı pazarlarda faaliyet gösterdiklerinden rakip konumunda değillerdir.

Reasürans, sigorta şirketinin ticari hesaplamalarında oldukça önemli bir operasyonel gider olduğundan, sigortacının riski teminat altına almadan hangi şartlarda reasüröre devredeceğini belirlemesi gerekmektedir (Havens ve Theisen 1985, 1314-1315). Bu belirlemenin yapılabilmesi için reasürörle riskin kapsamı, teminat koşulları gibi poliçe şartlarının paylaşılması gerektiğinden, bu tür bilgi paylaşımları rekabet ihlali olarak değerlendirilmemektedir.

İhtiyari reasürans anlaşmaları, tarafların büyük risklerin sigortalanmasında rekabetçi şartlar sunabilmesi için havuz ve koasürans anlaşmalarının alternatifini olarak kabul edilebilecektir. Ancak reasürans aracılığıyla kurulan dikey ilişki, özellikle reasürans piyasasının yoğunlaşmış olduğu durumlarda sigortacılar arasında anlaşmayı kolaylaştırabilecektir. Bu kapsamda, birden çok sigorta şirketi ile çalışan reasürör, reasürans yapabilmek için primlerin aynı olmasının gerektiğinden bahisle çalıştığı sigorta şirketlerinin primlerinin aynı olmasını sağlayabilecek, bu durumda reasürör taraflar arasında prim bilgilerini değiştirerek anlaşmanın yürütülmesini sağlayan bir mekanizma haline gelebilecektir (OECD 1998, 27).

3.3.4. Brokerler Aracılığıyla Gerçekleşen Bilgi Değişimi

Bilgi değişiminin doğrudan sigorta şirketleri arasında gerçekleşmesi mümkün olduğu gibi dolaylı olarak ortak bir broker vasıtasıyla da gerçekleştirilmesi mümkündür. Zira brokerler birçok sigorta şirketi ile görüşerek müşterileri için teklif toplamakta ve bu aşamada şirketlerin rekabete duyarlı bilgilerini öğrenmektedirler. Dolayısıyla brokerin teklif istemek için iletişime geçtiği sigorta şirketine, rakiplerinin teklifleri hakkında bilgi vermesi söz konusu olabilmektedir.

Brokerler, müşterilerinin etkili bir biçimde rakip şirketler arasında tercih yapmasını sağlarsa sigorta şirketleri arasında rekabetin artması mümkün olabilecektir (EC 2016, 37). Avrupa Sigorta Aracıları Federasyonu (BIPAR)

birden fazla sigortacı tarafından ortaklaşa sigortalanacak işlemler için aracılardan dikkat edilmesi gereken hususları belirten prensipler⁷⁸ yayımlanmıştır. Bu prensipler, müşterinin seçim imkânı olan canlı bir koasürans pazarını sürdürmek ve ortaklaşa sigorta yapılan işlemlerin sigorta şirketleri tarafından istenen primlerin aynılığına neden olmasını engellemek amacıyla çıkarılmıştır. Bahse konu prensiplerle genel olarak, brokerin süreci yönetirken müşteriye sürekli bilgilendirmesi, müşteriye olası ihtimalleri açıklaması ve bunları araştırması gibi müşterinin faydasını nasıl sağlayacağı gözetilmiştir. Rekabetçi endişe açısından dikkat çeken ise üçüncü prensipte belirtilen; brokerlerin, sigorta şirketlerinin önerilen teklifleri bağımsız olarak değerlendirmelerini beklemesi gerektiğidir.

LMA'nın Rehber'inde belirli bir brokerin yetkilendirildiği durumlarda sigorta şirketleri arasında primler dâhil ticari davranışlarda uyumlaşmaya gidilmesi potansiyeli olduğu belirtilmiştir. Bu tür anlaşmalar, şartlarına ve piyasa yapısına göre rekabetçi endişeler ortaya çıkarabilecektir. Nitekim bazı risklerin sigortalanması için müşteri tarafından aynı broker birden fazla sigorta şirketinden teklif toplamak üzere yetkilendirilebilmektedir. Bu durumda brokerin sigortacılar arasında hassas ticari bilgilerin değişimini yapması halinde kendisinin de rekabeti ihlal etmiş olmasının yanı sıra sigorta şirketleri arasında bir anlaşma yapılmasına da aracılık etmiş olma ihtimali doğacaktır⁷⁹.

Sektörde düzenleyici otorite konumundaki Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından brokerler aracılığıyla gerçekleştirilecek sigortalama işlemlerinde uyulması gereken esasları düzenleyen bir başvuru rehberinin Kurum'un da görüşü alınarak çıkarılması suretiyle sigortalama işlemleri sırasında brokerler vasıtasıyla gerçekleştirilen bilgi değişimlerinden kaynaklanabilecek rekabetçi sıkıntıların oluşmasının engellenebileceği düşünülmektedir.

---

⁷⁸ BIPAR High Level Principles for Placement of a Risk With Multiple Insurers, 28.04.2008, Brüksel. <https://d10ou7l0uhgg4f.cloudfront.net/Uploads/BIPARHighLevelPrinciples.pdf>, E.T: 07.09.2020.

⁷⁹ Komisyon, sigorta sektörüne bazı yönlerden benzer olan banka sektörüne yönelik *Yen Faiz Türev Ürünleri* kararında Yen piyasasında manipülasyon yapmak için bankalar arasında işlem pozisyonu ya da ilgili bankaların en az birinin gelecekteki Japon Yeni Libor arzı ile alakalı hassas ticari bilgilerinin değişimini yapan brokerin rekabeti ihlal ettiğine karar vermiştir. Bkz. *Yen Interest Rate Derivatives* [2015] C. 305/11.

SONUÇ

Sigorta, hem kişilerin karşılaşılabileceği hem de ticari faaliyetler kapsamında karşılaşılabilecek risklere karşı güvence sağlanabilmesi için oldukça önem arz etmektedir. Kişilere ya da ticari işletmelere yönelik büyük kapsamlı risklerin teminat altına alınabilmesi içinse sigorta şirketleri çeşitli işbirliklerine başvurumaktadırlar. Bu işbirlikleri; havuz kurulması ya da işlem özelindeki işbirlikleri olan koasürans veya ihtiyari reasüransa başvurulması şeklinde gerçekleştirilmektedir.

Bahse konu işbirlikleri çeşitli yönlerden rekabet hukukunun alanına girebilmektedir. Nitekim tarafların veri toplamak ve havuz anlaşmaları yapmak şeklindeki işbirliklerine bazı şartlar altında muafiyet tanınabilmesini sağlayan grup muafiyeti AB’de kabul edilmiş, ancak bahse konu anlaşmaların Yatay İşbirliği Rehberi kapsamında incelenebileceğinden bahisle daha sonra kaldırılmıştır. Türk rekabet hukuku uygulamasında ise sigorta sektörüne yönelik 2008/3 sayılı Tebliğ halen yürürlüktedir. Bahse konu Tebliğ yürürlüğe girdiği tarihten itibaren uygulama alanı bulmamıştır; bununla birlikte AB’de Sigorta Grup Muafiyeti Tüzüğü’nün kaldırılmasının ana gerekçesi olan, bu tür işbirliklerinin Yatay İşbirliği Rehberi kapsamında incelenebileceği ve bunlar için özel bir muafiyete gerek bulunmadığı yönündeki tespitler, Türkiye uygulaması için de geçerlidir. Dolayısıyla bahse konu grup muafiyeti yerine tarafların bu tür işbirliklerinin bireysel muafiyet kapsamında değerlendirilmesinin daha etkili olacağı düşünülmektedir.

Sigorta şirketlerinin yaptıkları işbirlikleri rekabet hukuku kapsamında bilgi değişimi bağlamında da değerlendirebilecektir. Türkiye uygulamasında bu hususta özellikle sigorta şirketlerinin birbirlerine reasürans teminatı sağlamak için kullandıkları kapalı koasürans yapısı rekabetçi sıkıntılar doğurmaktadır. Bahse konu yapıda sigorta şirketleri sigorta yapılması aşamasında rakipken, daha sonra riskin reasüre edilmesi aşamasında birbirlerinin reasürörü konumuna

geldiklerinden aralarında dikey bir ilişki oluşmaktadır. Tarafların birbirlerine rakip oldukları aşamadaki bilgi paylaşımları rekabet hukuku açısından endişe doğurabilmektedir. Bu noktada kapalı koasürans yapısının kanuni düzenlemelerle çerçevesinin çizilmemesinin etkili olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla sigorta sektöründe düzenleyici otorite olan Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından kapalı koasürans yapısının esaslarının belirlendiği bir düzenleme çıkarılması veya sürecin nasıl işlenmesi gerektiği hakkında yol gösterici olacak bir başvuru rehberi yayımlanması uygulamadaki sorunların çözümüne yardımcı olacaktır. Bahse konu düzenlemeler oluşturulurken Kurum'un görüşünün alınması da kapalı koasürans uygulamasından kaynaklı rekabetçi sıkıntıların ortaya çıkmasının önüne geçebilecektir.

Bilgi değişimi kapsamında rekabetçi endişe doğurabilecek bir diğer husus ise brokerler aracılığıyla yapılan sigortalama işlemleri sırasında brokerler tarafından bilgi değişimi yapılarak rekabetin ihlal edilmesi olasılığıdır. Bu olasılığın engellenmesinin ise yine Kurum'un görüşü alınmak suretiyle, Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından brokerlerin sigortalama işlemlerinde uyması gereken ilkelerin belirleneceği bir başvuru rehberi yayımlanması suretiyle mümkün olduğu düşünülmektedir.

ABSTRACT

The concept of insurance has emerged from the need to protect against damages that may be encountered as a result of various dangers. In addition to relatively small risks to individuals or commercial enterprises, much larger risks such as terrorism or natural catastrophe also need to be insured.

It is not possible for insurance companies to cover these large risks own by own. In order to ensure large risks, various cooperations can be applied among insurers. These cooperations are pool agreements, ad-hoc coinsurance agreements, and facultative reinsurance agreements. These kinds of cooperations can be analyzed in competition law with different perspectives.

The purpose of this study is that these cooperations can be handled from which kind of aspects within the scope of competition law and to offer solutions to problems that may be encountered. In this framework, first of all, the cooperations which are established to guarantee large risks have been revealed. Then, the mentioned cooperations were examined within the scope of the Insurance Block Exemption and information exchange.

KAYNAKÇA

- AKGİRAY, V., G. BARBAROSOĞLU ve M. ERDİK (2004), “The 1999 Marmara Earthquaks in Turkey”, in. OECD, *Large Scale Disasters Lessons Learned*, OECD Publishing, Paris, s. 77-92.
- ANDERSON, A. M. (1983), “Insurance and Antitrust Law: The McCarran-Ferguson Act and Beyond”, *William Marry Law Review*, Cilt: 25, Sayı: 1, s. 81-130.
- ARMENTANO, D. T. (1989), “Antitrust and Insurance: Should The Mccarran Act be Repealed?”, *Cato Journal*, Cilt: 8, Sayı: 3, s. 729-749.
- BENNETT, M. ve P. COLLINS (2010), “The Law And Economics of Information Sharing: The Good, The Bad and The Ugly”, *European Competition Journal*, Cilt: 6, Sayı: 2, s. 311-337.
- BERLINER, B. (1985), “Large Risks and Limits of Insurability”, *The Geneva Papers on Risk and Insurance*, Cilt: 10, Sayı: 37, s. 313-329.
- BIENER, C. ve M. ELING (2012), “Insurability in Microinsurance Markets: An Analysis of Problems and Potential Solutions”, *The Geneva Papers*, Cilt: 37, s. 77-107.
- BIRDS, J. (2007), *Birds’ Modern Insurance Law*, Sweet & Maxwell.
- BİLGİN, M. (2017), *Öğretide ve Uygulamada Sigorta Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara.
- BORCH, K. (1962), “Equilibrium in a Reinsurance Market”, *Econometrica*, Cilt: 30, Sayı: 3, s. 424-444.
- BOUWER, L. M. ve P. VELLINGA (2005), “Some Rationales for Risk Sharing and Financing Adaptation”, *Water Science & Technology*, Cilt: 51, Sayı: 5, s. 89-95.
- CHARPENTIER, A. (2008), “Insurability of Climate Risks”, *Geneva Papers on Risk and Insurance*, Cilt: 33, s. 91–109.
- ÇEKER, M. (2011), *6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Sigorta*

Hukuku, Karahan Kitabevi, Adana.

ÇEKİCİ E. (2011), “Doğal Afetler ve Türk Sigorta Sektöründe Risk Transferi”, *Öneri Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 36, s. 53-62.

ÇİFTÇİ, T. (2014), “Tarım Sigortalarının Devlet Tarafından Desteklenmesi ve Tarım Sigortaları Havuzu Sistemi”, *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı: 4, s. 523-540.

DAVIS, A. ve C. DAY (2010), “The New Insurance Block Exemption Regulation”, *Journal of European Competition Law & Practice*, Cilt: 1, Sayı: 4, s. 313-315.

DEDMAN, B. C., J. BAMBURY ve T. R. HEFTY (1979), “Comments on the Repeal or Amendment of the Mccarran-Ferguson Act”, *Antitrust Law Journal*, Cilt: 48, Sayı: 3, s. 997-1004.

ELÇİN CENGİZ, S. (2007), *Sigortacılık Sektöründe Rekabet Hukuku Uygulamaları AB Düzenlemeleri ve Türkiye için Çıkarımlar*, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Ankara.

ESTAVA, C. (1997), “The Application of EU Competition Rules to the Insurance Sector: Past Developments and Current Priorities”, *British Insurance Law Association Journal*, Sayı:94, https://ec.europa.eu/competition/speeches/text/sp1997_019_en.html, E. T: 26.8.2020.

FALCONI, F. ve L. SUHR (2018), “The Application of European Competition Law in the Financial Services Sector”, *Journal of European Competition Law & Practice*, Cilt: 9, Sayı: 9, s. 604-616.

FARMER S. B. (2011), “Competition and Regulation in the Insurance Sector: Reassessing the McCarran-Ferguson Act”, *Oregon. Law Review*. Cilt: 89, s. 915-950.

FAURE, M. ve R. VAN DEN BERGH (1995), “Restrictions of Competition On Insurance Markets and the Applicability of EC Antitrust Law”, *KYKLOS*, Cilt: 48, Sayı: 1, s. 65-85.

GOLLIER, C. (2005), “Some Aspects of the Economics of Catastrophe Risk Insurance”, in OECD, *Catastrophic Risks and Insurance*, OECD Publishing, Paris, s. 13-30.

GRILLET, L. (1993), “Corporate Insurance and Corporate Stakeholders: Limits of Insurability and Public Policy”, *Journal of Insurance Regulation*, Cilt: 11, Sayı: 3, s. 291 -313.

GÜMÜŞ, S. ve M. S. UZUN (2012), *Türk Sigorta Sektörünün Analizi Ve Banka Kaynaklı Sigorta Pazarlaması*, Hiperlink Yayınları, İstanbul.

- HAVENS, C. ve R. M. THEISEN (1985), “The Application of United States and EEC Antitrust Laws to Reinsurance and Insurance Pooling Arrangements”, *Antitrust Law Journal*, Cilt: 54 Sayı: 4, s. 1299-1320.
- HOVENKAMP, H. J. (2010), “The Insurance Industry’s Antitrust Immunity”, in. *Phillip E. Areeda and Herbert Hovenkamp, Antitrust Law - An Analysis of Antitrust Principles and Their Application*, Wolters Kluwer, s. 1-23.
- JONES, A. ve B. SUFRIN (2016), *EU Competition Law*, Oxford University Press, Altıncı Baskı, Oxford.
- KAYIHAN, Ş. (2008), “Yeni Düzenlemeler Işığında Türk Hukukunda Sigorta Acenteleri”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 27, s. 43-60.
- KESKİN, T. F. (2017), *Uygulamada Sigorta Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara.
- KINTNER, W., J. E. BAUER ve M. J. ALLEN (1985), “Application of the Antitrust Laws to the Activities of Insurance Companies: Heavier Risks, Expanded Coverage, and Greater Liability”, *North Carolina Law Review*, Cilt: 63, s. 431-491.
- KUBİLAY, H. (2003), *Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku*, Barış Yayınları, İkinci Baskı, İzmir.
- KUNREUTHER, H. ve E. MICHEL-KERJAN (2004), “Insurability of (Mega)-Terrorism Risks: Challenges and Perspectives”, The OECD Task Force on Terrorism Insurance, Paris. <http://mason.gmu.edu/~rhanson/PAM/PRESS2/OECD-3-04.pdf>, E. T: 15.08.2020.
- KÜHN, K. ve X. VIVES (1994), *Information Exchanges Among Firms and their Impact on Competition*, Barselona.
- LISTA, A. (2013), *EU Competition Law and the Financial Services Sector*, Taylor&Francis, Oxford.
- MAHUL O. (2003), “Efficient Risk Sharing within a Catastrophe Insurance Pool”, NBER Insurance Project Workshop, Cambridge, s. 1-28. https://www.researchgate.net/publication/228764667_Efficient_risk_sharing_within_a_catastrophe_insurance_pool, E. T: 19.07.2020.
- MCANENEY, J., D. MCANENEY, R. MUSULIN, G. WALKER ve R. CROMPTON (2016), “Government-Sponsored Natural Disaster Insurance Pools: A View From Down-Under”, *International Journal of Disaster Risk Reduction*, Cilt: 15, s. 1-9.
- MCGEE, A. (2006), *The Modern Law of Insurance*, Butterworths, İkinci Baskı, İngiltere.

- MENDOZA, M. A. (2014), “Reinsurance as Governance: Governmental Risk Management Pools as a Case Study in the Governance Role Played by Reinsurance Institutions”, *Connecticut Insurance Law Journal*, Cilt: 21, Sayı: 1, s. 53-147.
- MICHEL-KERJEN, E. ve B. PEDELL (2005), “Terrorism Risk Coverage in the Post-9/11 Era: A Comparison of New Public–Private Partnerships in France, Germany and the U.S.”, *Geneva Papers on Risk and Insurance*, Cilt: 30, s. 144-170.
- MİLLÎ REASÜRANS T.A.Ş. (2019), 2019 Faaliyet Raporu. http://www.millire.com/FaaliyetRaporu_TR_2019.pdf, E. T: 09.08.2020.
- NARBAY, Ş ve M. GÜLLÜCE (2016), “Türk Hukukunda Sigorta Acenteleri”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 22, Sayı: 3, s. 1963-2005. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruhad/issue/36500/359332>, E. T: 12.07.2020.
- NOMER, C. ve H. YUNAK (2003), *Reasürans*, Ceyma Matbaacılık, İkinci Baskı, İstanbul.
- OECD (1998), “Competition and Related Regulation Issues in the Insurance Industry”, <https://www.oecd.org/regreform/sectors/1920099.pdf>, E. T: 19.08.2020.
- OECD (2010), “Information Exchanges Between Competitors under Competition Law”, <http://www.oecd.org/competition/cartels/48379006.pdf>, E. T: 03.09.2020.
- OECD, Austria-Terrorism Risk Insurance Programme, OECD International Platform on Terrorism Risk Insurance, <https://www.oecd.org/daf/fin/insurance/Austria-Terrorism-Risk-Insurance.pdf>, E. T: 04.08.2020.
- OMAĞ, M. (2019), Özel Sigorta Hukukuna *Hakim İlke ve Kurumlar*, On İki Levha Yayınları, Ankara.
- ORHANER, E. (2013), *Sigortacılık: Temel Bilgiler, 5684 Sayılı Kanunun Getirdiği Yenilikler, Hayat Ve Hayat Dışı Sigortalar, Sigorta Sektörünün Rekabet Gücü*, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- ÖZDAMAR, M. (2008), “Sigorta Brokeri ve Hukuki Niteliği”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 57, Sayı: 3, s. 525-559.
- PİŞMAF, Ş. (2012), İktisadi ve Hukuki Açından Teşebbüsler Arası Bilgi Değişimi, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Ankara.
- PORRINI, D. (2016), “Which Consequences in the Insurance Market for the end of the Block Exemption?”, *Law and Economics*, Sayı: 2, s. 160-173.
- RATLIFF, J., S. TUPPER ve J. CURSCHMANN (1990), “Competition Law and

Insurance: Recent Developments in The European Community”, *International Business Lawyer*, Cilt: 18, Sayı: 8, s. 352-358.

SCHMALZ, R. A. (1979), “The Insurance Exemption: Can It Be Modified Successfully,” *Antitrust Law Journal*, Cilt: 48, Sayı: 2, s. 579-600.

SMOLKA, A. (2006), “Natural Disasters and the Challenge of Extreme Events: Risk Management from an Insurance Perspective”, *Philosophical Transactions of the Royal Society*, Cilt: 364, s. 2147-2165.

STANCKE, F. (2014), “EU Competition Rules in the Insurance Sector: Be Assured that it is a Different World”, *Journal of European Competition Law & Practice*, Cilt: 5, Sayı: 9, s. 656-665.

STANCKE, F. (2017), “Old World Lost-Status and Prospects of the EU Competition Rules for the Insurance Sector after the Expiry of the Insurance BER”, *Journal of European Competition Law & Practice*, Cilt: 8, Sayı: 8, s. 539-548.

STIGLITZ, J. E. (1983), “Risk, Incentives and Insurance: The Pure Theory of Moral Hazard”, *The Geneva Papers on Risk and Insurance*, Cilt: 8, Sayı: 26, s. 4-33.

Swiss Re, A History of Insurance in Japan, https://www.swissre.com/dam/jcr:5d8abd88-e9ae-4a92-9672-0037ad56f50a/150Y_Markt_Broschuere_Japan_Inhalt_Red.pdf, _E. T: 05.08.2020.

ŞENTÜRK, Ş. S. (2001), “Uluslararası Yeşil Kart (Green Card) Sistemi ve Türkiye Uygulaması”, *Reasürör Dergisi*, Sayı: 42, s. 8-18.

ULAŞ, I. (2002), *Uygulamalı Sigorta Hukuku Mal ve Sorumluluk Sigortaları*, Turhan Kitabevi, Üçüncü Baskı, Ankara.

URALCAN, G. Ş. (2011), *Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi*, Hiperlink Yayınları, Üçüncü Baskı, İstanbul.

VAN SCHOUBROECK, C. (1997), “Legislation and Practice Concerning Natural Disasters and Insurance in a Number of European Countries”, *Geneva Papers on Risk and Insurance*, Cilt: 22, Sayı: 83, s. 238-267.

WISH, R. (2006), “Information Agreements”, in. *The Pros and Cons of Information Sharing*, Swedish Competition Authority, s. 19-42.

YAZICIOĞLU, E. (2010), *Sigorta Aracıları Hukuku I*, On İki Levha Yayınları.

Diğer Kaynaklar

BIPAR, High Level Principles for Placement of a Risk with Multiple Insurers, 28.04.2008, Brüksel. <https://d10ou7l0uhgg4f.cloudfront.net/Uploads/>

BIPARHighLevelPrinciples.pdf, E.T: 07.09.2020.

CEA (2007), *Reducing the Social and Economic Impact of Climate Change and Natural Catastrophes Insurance Solutions and Public-Private Partnerships*, Brüksel.

Commission Regulation (EU) No 267/2010 of 24 March 2010 on the Application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to Certain Categories of Agreements, Decisions and Concerted Practices in the Insurance Sector, Explanatory Note.

Commission Staff Working Document Impact Assessment -Ht.4012-Iber, 2016, Brüksel.

DASK (2018), *2018 Faaliyet Raporu*.

European Commission (2007a), “Inquiry into the European Business Insurance Sector Pursuant to Article 17 of Regulation 1/2003”, Interim Report, Brüksel.

European Commission (2007b), “Inquiry into the European Business Insurance Sector Pursuant to Article 17 of Regulation 1/2003”, Final Report, Brüksel.

European Commission (2014), “Study on Co(re)insurance Pools and Ad-Hoc Co(re)insurance Agreements on The Subscription Market”, Lüksemburg.

European Commission (2016), “Different Forms of Cooperation Between Insurance Companies and Their Respective Impact on Competition, Studies on Issues Pertaining to the Insurance Production Process with Regard to the Application of the Insurance Block Exemption Regulation (IBER)”, Lüksemburg.

Milli Reasürans T.A.Ş. (2004), *Açıklamalı Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü*, Ceyma Matbaacılık.

Loan Market Association (2017), Competition Law Guidance, https://www.lmalloyds.com/LMA/Legal/Competition_Law_Guidance_PDF.aspx, E.T: 08.09.2020

Press Release, European Commission, “Antitrust: Commission Closes Investigation in P&I Clubs Case” IP/12/873 (01.08.2012), https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_12_873, E. T: 29.08.2020.

Press Release, European Commission, “Antitrust: Commission Opens Investigation into Insurance Ireland Data Pooling System” IP/19/2509 (14.05.2019), https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_2509, E. T: 08.09.2020.

Rekabet Terimleri Sözlüğü, <http://rekabet.gov.tr/tr/Sayfa/Yayinlar/rekabet-terimleri-sozluгу/terimler-listesi?icerik=95e58375-fe7d-4241-b09d->

5faf440c8e16, E. T: 19.09.2020.

Report From The Commission to The European Parliament and The Council on The Functioning of Commission Regulation (EC) No 358/2003 on The Application Of Article 81(3) Of The Treaty To Certain Categories Of Agreements, Decisions And Concerted Practices in the Insurance Sector, 2009, Brüksel.

Report From The Commission To The European Parliament And The Council On The Functioning Of Commission Regulation (EU) No 267/2010 On The Application Of Article 101(3) Of The Treaty On The Functioning Of The European Union To Certain Categories Of Agreements, Decisions And Concerted Practices in The Insurance Sector, 2016, Brüksel.

TARSİM (2018), *2018 Faaliyet Raporu*.

Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Hakkında Sektör Duyurusu (2017/4), <https://www.tsb.org.tr/images/Documents/2017-4%20Sekt%C3%B6r%20Duyurusu.pdf>, E. T: 08.08.2020.

Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr>, E. T: 24.04.2020.

VARNEY C. A. (2010), Antitrust Immunities, Remarks as Prepared for the American Antitrust Institute's 11th Annual Conference: Public and Private: Are the Boundaries in Transition?, Washington, <https://www.justice.gov/atr/speech/antitrust-immunities>, E.T: 30.08.2020.

İlgili Mevzuat

Commission Regulation (EU) No 267/2010 of 24 March 2010 on the Application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to Certain Categories of Agreements, Decisions and Concerted Practices in the Insurance Sector.

Commission Regulation (EEC) No 3932/92 of 21 December 1992 on the application of Article 85 (3) of the Treaty to Certain Categories of Agreements, Decisions and Concerted Practices in The Insurance Sector.

Commission Regulation (EC) No 358/2003 of 27 February 2003 on the Application of Article 81(3) of the Treaty to Certain Categories of Agreements, Decisions and Concerted Practices in the Insurance Sector.

Guidelines on the applicability of Article 101 of the Treaty on the Functioning of the European Union to horizontal co-operation agreements [2011] O.J. C11/1.

Yatay İşbirliği Anlaşmaları Hakkında Kılavuz.

2008/3 sayılı Sigorta Sektörüne İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği.

Rekabet Kurulu Kararları

- 24.04.2006 tarihli ve 06-29/361-91 sayılı karar
- 04.05.2006 tarihli ve 06-32/391-101 sayılı karar.
- 11.05.2016 tarihli ve 16-16/269-120 sayılı karar.
- 27.09.2017 tarihli ve 17-30/500-219 sayılı karar.
- 28.11.2017 tarihli ve 17-39/636-276 sayılı karar.
- 03.05.2018 tarihli ve 18-13/241-112 sayılı karar.
- 20.12.2018 tarihli ve 18-48/751-364 sayılı karar.
- 21.02.2019 tarihli ve 19-08/100-40 sayılı karar.
- 30.05.2019 tarihli ve 19-20/290-125 sayılı karar.
- 23.01.2020 tarihli ve 20-06/61-33 sayılı karar.

ABD Yüksek Mahkeme Kararları

- *Paul v. Virginia*, 75 U.S. 168 (1869).
- *New York Life Ins. Co. v. Deer Lodge County*, 231 U.S. 495 (1913).
- *Parker v. Brown* 317 U.S. 341 (1943).
- *United States v. South-Eastern Underwriters*, 322 U.S. 533 (1944).
- *Group Life & Health Ins. Co. v. Royal Drug Co.*, 440 U.S. 205 (1979).
- *Union Labor Life Ins. Co. v. Pireno*, 458 U.S. 119 (1982).

Komisyon Kararları

- *Nuovo CEGAM* [1984] O. J. L 99/29.
- *Fire Insurance* [1984] O. J. L. 35/20.
- *P&I Clubs* [1985] O. J. L. 376/2.
- *Concordato Incendio* [1989] O. J. L. 15/25.
- *TEKO* [1989] O. J. L. 13/35.
- *Assurpol* [1992] O. J. L. 37/17.
- *P&I Clubs II* [1999] O. J. L. 125/12.
- *Yen Interest Rate Derivatives* [2015] C. 305/11.

ABAD Kararları

- Case 45/85, *Verband Der Sachversicherer v. Commission* [1987].
- Case C-7/95 *John Deere v. Commission* [1995].
- Case C-238/05 *Asnef-Equifax v. Ausbanc* [2006].

Üniversiteler Mahallesi
1597. Cadde No: 9
06800 Bilkent - Çankaya /ANKARA
[http:// www.rekabet.gov.tr](http://www.rekabet.gov.tr)